

Музично-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 10

ЛИПЕНЬ — 1990 — JULY
ЖОВТЕНЬ — 1990 — OCTOBER

Number 33-34

"БАНДУРА"

КВАРТАЛЬНИК

Видає Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, проф. Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій Олійник, Олесь Кузишин, д-р І. Маглай (Туб), д-р М. Рубінець (УНР).
Англомова: Ліда Чорна, Петро Матіяшек.
Гол. редактор: Микола Чорний

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІЯЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

"БАНДУРА"

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the "Bandura".

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — 15.00 дол.

Поодиноке число — 7.00 дол.

Канада — 17.00 дол.

Інші країни — 17.00 дол.

Поодиноке число — 8.50 дол.

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — 15.00 дол.

Per issue — 7.50 дол.

All other countries:

Annually — 17.00 дол.

Per issue — 8.50 дол.

**ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИСДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ**

для

ЖУРНАЛУ

„БАНДУРА“

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

журналу

„БАНДУРА“

залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important Journal devoted to Ukrainian folk music. Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be published without your support

ЕТНОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ О. СЛАСТІОНА

В історії української культури Опанас Сластіон (1.І.1855 — 24.IX.1933) відомий не лише як видатний художник, але й як педагог, громадський діяч, етнограф і фолклорист, автор серії портретів кобзарів ХІХ — поч. ХХ ст. Ще під час навчання у Петербургській Академії Мистецтв під впливом ідей Передвижників він почав цікавитися життям народу і його культурою. Цьому сприяло також знайомство з такими видатними діячами української культури, як М. Лисенко, М. Старицький та ін.

Перші етнографічні спроби О. Сластіона слід датувати 1876 роком, коли він разом з М. Мартиновичем під час літніх вакацій виїхав у Лохвицький повіт (Полтавщина). В результаті цієї поїздки в альбомі художника з'явився ряд графічних портретів кобзарів — Дмитра Скорика (м. Пирятин), Трофима Магадина (с. Бубин) та інші малюнки, в яких виявилось прагнення художника яскраво й точно передати національні особливості українського народного одягу.

Щорічні поїздки на Україну дали можливість художникові зібрати значний етнографічний матеріал. Це стало в пригоді при ілюструванні "Гайдамаків" Т. Шевченка, над яким Сластіон працював понад три роки. Робота молодого мистця по суті була не тільки першою спробою ілюстрування цілої Шевченкової поеми, але й однією з перших серій малюнків на тему українського літературного твору. Значну допомогу подали авторіві такі видатні знавці української старовини як М. Костомаров, В. Антонович та ін.

Після успішного закінчення Академії (під час навчання Сластіон був нагороджений чотирма срібними медалями) художник працює в Технічному комітеті Військового міністерства і одночасно співробітничав в журналах "Нива", "Живописное обозрение" та ін. Він підтримує дружні зв'язки з І. Рєпіним, Д. Яворницьким, І. Їжакевичем, К. Крижицьким та багатьма іншими видатними діячами української культури.

У 1990 році художник вирішує повернутися на Україну. З цього приводу В. Горленко писав Панасові Мирному: "Ви знаєте живописця Сластіона по ілюстраціях до "Гайдамаків". Сластіон поступає викладачем малювання в Миргородську Гоголівську школу. Я дуже радий цьому, знаючи його добре і давно. Він всією душею відданий Україні і знає толк в українському стилі і старовині". (Є. Рудницька, "Листи Василя Горленка до Панаса Мирного, 1883-1905 рр., Київ, 1928, стор. 71).

Переїзд Опанаса Сластіона до Миргородської художньо-промислової школи ім. М. Гоголя не був випадковим. Якимось, ще під час навчання в Академії, І. Крамської, переглядаючи роботи свого учня, промовив: "Їдіть на Україну, там невичерпні теми, а Ви умієте їх підмічати, вмієте втілювати на полотна" (журнал "Прапор", ч. 12, 1956, стор. 69).

У старому Миргороді дуже добре збереглися давні народні звичаї,

перекази, легенди тощо. Тому саме тут з найбільшою повнотою розгорнулася діяльність О. Сластіона як фолкльориста й етнографа. Особливий інтерес виявив художник до творчості кобзарів — виконавців народних дум і пісень. З перших днів свого перебування в Миргороді він познайомився з найстарішим місцевим кобзарем Самійлом Яшним, якого за високу майстерність і глибоку старість називали "панотець". Через нього художник встановив дружні зв'язки з усіма кобзарями Миргородщини.

Якщо в 1873 році Олександр Русов у рефераті "Остап Вересай — один з останніх кобзарів" запевняв, що Вересай — дійсно таки останній кобзар, то Сластіон у 1902 році писав: "...за дворічне перебування в Миргороді я зустрів кобзарів чотири душі, а зібрав відомості про 14 кобзарів, з яких майже всі живуть в окрузі Миргорода" (журнал "Киевская Старина", 1902, кн. V, стор. 311).

Миргородські старожили ще й досі пам'ятають, як часто відвідував художник ярмарки, заводив знайомства з бандуристами, кобзарями, сліпими співцями. Як правило, він приводив їх додому, частував, а потім записував тексти їх пісень, або ж робив портретні зарисовки.

Перший портрет кобзаря в Миргороді О. Сластіон зробив 7 серпня 1901 року (це був портрет Остапа Калного), а останній у 1928 році. Всього відомо 23 кобзарських портрети роботи художника. Всі вони видані Ю. Турченком у 1961 р. (Див. "Портрети українських кобзарів О. Сластіона").

У кінці 1901 р. Сластіон познайомився з Михайлом Кравченком — кобзарем, який мав у своєму репертуарі 5 дум, 12 невольницьких і 18 сатиричних пісень. Зазнаючи постійних переслідувань з боку городових, урядників, станових і всіляких інших представників місцевої (московської) влади царського самодержавства, М. Кравченко з недовір'ям зустрів поглиблену цікавість художника. Але згодом їх знайомство переросло в міцну дружбу.

21 лютого 1902 р. Опанас Сластіон виконав портрет кобзаря Кравченка і записав від нього кілька дум: "Дівка бранка" (Маруся Богуславка), "Про удову і трьох синів", "Про трьох братів озівських". В кінці 1902 року художнику вдалося організувати поїздку М. Кравченка до Петербургу на кустарну виставку, де він мав виступати зі своїм репертуаром.

О. Сластіон розумів, що запис тексту, короткий портрет кобзаря в національному вбранні ще не передають тієї величі й краси, що криється в пісні. Тому одним з перших на Україні художник почав записувати і мелодії українських народних дум і пісень на фонографі. Його успіхи в цій ділянці були настільки великими, що за порадами до нього зверталася така відома збирачка і дослідниця народних пісень як Є. Ліньова.

У 1908 році для збирання народних пісень Леся Українка організувала на Полтавщину експедицію, очолювану Філаретом Колессою. Одним з тих, до кого вона зверталася за порадою, був і Сластіон. Влітку того ж року Ф. Колесса приїхав до Миргорода, де записав на фонограф багато пісень і дум від миргородських кобзарів і від самого художника, який був сав добрим виконавцем народних дум. Згодом Сластіон надіслав Колессі

до Львова багато фонографічних записів і матеріалів про полтавських і харківських кобзарів та лірників (див. "Спогади про Лесю Українку", Київ, 1963, стор. 355). В тому році художник надрукував статтю "Мелодії українських дум і їх записування" (див. журнал "Рідний край", 1908, ч. 35).

Майже півстолітня інтенсивна діяльність видатного художника О. Сластіона в ділянці фолкльористики та етнографії заслуговує докладного вивчення.

Антоніна Литвин

ЗАПОВІТ КОБЗАРЕВІ

О, думний кобзарю! О, віснику духу!
До тебе говорять забуті віки:
Відкрий своє серце і розум, і слухай,
Як просяться в пісню пророчі думки!

Ти чуєш: клекочуть заспані брудом,
Глибинні джерела народу твого,
І серце вітри злі, ворожії студять,
І в зраді, в тенетах мордують його...

Не жди величань, не надійся на славу:
Омана, терни на дорогах твоїх,
І тільки пісні — твоя зброя по праву.
Та ще лютий плач, і загрозовий сміх!

Иди поміж люди, шукай там відради,
Хоч звабою кличуть ліси і поля!
Кобзарю, у пісні — святилище Правди!
У ній промовлятиме рідна земля!

Гартуйся, кобзарю! Така твоя доля —
Підняти народ свій на крила пісень:
І придуть жадані і Правда, і Воля,
І встане із пражу оновлений день!

У КАНЕВІ

Вставало сонце з-за Дніпра,
Теплом ласкавим обіймало,
Стояв задуманий Тарас,
А серце плакало, співало!

Прадавні гори, мов діди,
Правічну істину леліють,
Гнучких тополь стрункі ряди
Несуть до хмар огненну мрію!

Ой, Україно, зелен-сад,
Колиско дум-пісень крилатих, —
Твої Любов, Добро й Краса
Пітьму віків змогли здолати!

БАНДУРА У ЛЬВОВІ

Із сивої давнини, крізь століття йшла до нас бандура. Йшла курними шляхами разом з босоногими кобзарями — гомерами українського народу, які оспівували в піснях і думах героїчне минуле, висловлювали тривоги і надії простих трударів, їхала на конях у бойових порядках запорозських лицарів, народного війська під проводом Богдана Хмельницького, на селянських возах прямувала на ярмарки і свята і там чарувала люд сокровеними мелодіями про вірність і зраду, про кохання і пережите — про все на світі.

Як відомо з історичних джерел, струнний інструмент під назвою кобза був популярний вже у часи Київської Русі, що походить він від половців (недарма ж у думах, цілком побудованих на основі українського народного мелосу, ми нерідко відчуваємо сліди впливу мелосу Сходу). Приблизно у XV-XVI ст. невідомий "український Страдіварі" додумався до геніального винаходу: поєднав побутовану вже серед козацтва кобзу з пандорою — інструментом, схожим на цитру чи лютню, завезену з Заходу в сальони польських магнатів. Це призвело до біномії — подвійної назви одного предмета, бо відтоді кобза-бандура стає ще популярнішою на Україні. (Хоча можливі й інші варіанти цього питання: черкеське плем'я, що емігрувало на Україну з Грузії і поселилося в районі Черкас мало народний інструмент пандурі, а приструнки могли бути запозичені й від гуслів — інструменту, що був поширений у Древній Русі).

У Західніх областях України (Дрогобиччина, Яворівщина) бандуру знали вже у першій половині XVI ст., як про це свідчать образотворчі пам'ятки Державного музею Українського мистецтва (м. Львів), а також польські пам'ятки з української території, поширені назви, наприклад, село Бандурове, прізвища серед населення.

Широкого розповсюдження кобза-бандура набуває у XVII-XVIII ст. Бандуристи були в пошані при дворах російських та польських магнатів. Бандура вважалася найкращим інструментом, продавалася у крамницях і грала на ній аристократія. Бандуристи виїжджали за кордон — до Італії, Німеччини, Франції. Наприклад, у графа Кайзерлінга (1730-ті роки) був талановитий бандурист Білеградський. Він вчився у Дрездені у знаменитого лютніста Вайса. За свідченням очевидців, грав у стилі свого вчителя складні сольо, трудніші концерти та співав приємним сопрано-альтовим голосом оперні та інші арії, а в силі голосу і у виконанні наближався до манери дрезденських співаків Аннібалі, Фаустіна та ін. У 1730 році, за часів царювання Анни Йоанівни на московському престолі, був виданий указ про заснування у місті Глухові музичної школи, де крім інших музикантів готували й бандуристів у придворну капелю в Петербург. З приходом до влади Катерини II західноєвропейські інструменти почали витісняти вітчизняні і бандура поступово перейшла до простого народу. В XIX столітті, коли на Східній Україні існували професійні організації кобзарів, так звані "братства", у західних областях, як відомо з історичних

джерел, переважала ліра. У селі Матіївцях над Прутом (7 км від міста Коломия Івано-Франківської області), а також в Грубешівському районі існували братства лірників. Мешканці Галичини і Буковини мали можливість лише інколи почути гру на бандурі заїжджих кобзарів, в основному вихідців з різних областей Центральної чи Східної України.

Відомий український письменник і громадський діяч Гнат Хоткевич після революційних подій 1905 року, в яких він брав активну участь, змушений був емігрувати в Галичину. В 1907 році він видав у Львові цінну теоретичну працю "Підручник гри на бандурі", а також концертував (до 1912 року), захоплюючи слухачів своєю майстерністю гри та чудовим співом.

У 20-30-их роках великою популярністю в західних областях України користувалися виступи бандуристів Гонти і Лисевича (родом з Київщини), які осіли у Львові і створили школу бандуристів, де вчили кобзарського мистецтва. Вели концертну діяльність в Галичині кобзарі з Кубані — Ємець та Теліга, відомим бандуристом в 30-их роках став Володимир Шуль, який досяг великої майстерности та техніки гри.

У 1939 році, об'єднання українських земель, при Львівському палаці піонерів було організовано Першу дитячу капелю бандуристів та студію гри на бандурі. Організатором капелі був Юрій Сінгалевич, який у 1940 році на Олімпіаді народного мистецтва виступав в дуеті з Зеновієм Штокалком. В 1944 році Сінгалевич створив капелю бандуристів при Львівському будинку народної творчости (в капелі було коло 20 учасників, людей різного віку). Після трагічної смерти (автомобільна катастрофа) Юрія Сінгалевича капелю очолив молодий бандурист Олег Гасюк.

Початок професійного навчання гри на бандурі на Львівщині відноситься до вересня 1950 року, коли організатор класи Микола Грисенко добився відкриття класи бандури у Першій та Другій дитячих музичних школах та в музичному училищі Львова.

Микола Грисенко шлях у мистецтво розпочав у 20-их роках в самодіяльному ансамблі бандуристів у Києві, маючи прекрасні вокальні дані. Після навчання в Київському музичному інституті, на довгі роки пов'язав своє творче життя з оперною сценою. Протягом десятиріч працював солістом оперних театрів різних міст України, а в післявоєнні роки — у Львівському театрі опери та балету імени Івана Франка.

Першими учнями музичного училища були сестри Марія і Марта Лончини, згодом до них приєднався учень вокального відділу Василь Герасименко. В ті часи в музичне училище приймали учнів без музичної підготовки, лише при наявності відповідних музичних даних та восьмирічної загальної освіти. Це явище продовжувалося до того часу, поки в дитячих музичних школах не налагодилася професійна підготовка учнів, відповідних для вступу в музичне училище.

Початок навчання зіткнувся з рядом проблем: повною відсутністю методичної літератури, технічного матеріалу та художньої музичної літератури, а також відсутністю відповідних інструментів.

Учні-бандуристи користувалися інструментами досить випадковими, які викладач і самі учні відшукували серед людей. Це були бандури з діятонічним строем, завезені колись з центральної України, або ж подібні, виготовлені у Львові.

Рівень виконавства був дуже низьким, примітивним. Це не викликало віри і впевненості дітей і батьків, вселяло сумніви щодо розвитку бандури, як музичного інструменту, в перспективі, і не заохочувало їх до оволодіння інструментом. Миколі Грисенкові доводилося проводити велику агітаційну роботу серед учнів загальноосвітніх шкіл, виступати перед ними, виявляти здібних дітей і таким чином з великими труднощами, організовувати набір в музичні заклади.

В роботі з учнями технічні вправи обмежувались лише грою терцій другим та третім пальцями, та арпеджіо. Етюдного матеріалу майже не було, а художній репертуар обмежувався примітивно гармонізованими народними піснями.

В 1953 році Микола Грисенко переїхав на проживання до Києва, а всю розпочату ним роботу продовжив Василь Герасименко, який, після закінчення Львівського музичного училища в 1952 році, був направлений на роботу в Дитячу музичну школу ч. 1. Викладач почав займатися розробленням та розширенням різних видів вправ, створенням технічного та художнього матеріалу. В основу входили приклади переважно з фортепіанної школи. Одночасно оброблялися народні пісні для співу в супроводі бандур.

У жовтні 1954 року класа бандури відкривалася у Львівській державній консерваторії. Першими студентками були сестри Марія, Даниїла та Ніна Байко (нині лавреати Шевченківської премії, Народні артистки України). В той же час проявили себе як співачки і ними зацікавилась вокальна катедра. Було надано можливість займатися факультативно, лише у Марії виявились вокальні дані займатись сольовим співом. Тому ректорат консерваторії прийняв рішення дати можливість сестрам оволодіти грою на бандурі, щоб в перспективі сестри могли виступати як тріо бандуристок.

Викладачем класу бандури у консерваторії почав працювати Василь Герасименко. Наступного року він бере лекції з бандури у викладача Київської консерваторії Андрія Бобиря (заочно).

На той час для сестер Байко було замовлено бандури за конструкцією Василя Герасименка на фабриці музичних інструментів у місті Чернігові. Тріо сестер Байко багато концертує, набуваючи популярності, вони виступають на декадах українського мистецтва у Москві, Києві, в 1957 році стали лавреатами міжнародного фестивалю, в 1958 — успішно закінчили консерваторію.

Згодом класа бандури в консерваторії почала поповнюватись за рахунок випускників Львівського та інших музичних училищ, випускників музичної школи-інтернату міста Львова.

З всіх питань методичного порядку підбору художнього та технічного матеріалу велася експериментальна робота. На той час виконавство гри на бандурі зазнало певних прогресивних змін. Вдосконалення самого інструменту, поява механізму для перестроювання тональностей, поліпшення акустично-динамічних властивостей створюють умови для виконання на бандурі складніших, змістовніших творів.

Відповідна робота таких ведучих педагогів-бандуристів України як Володимир Кабачок, Андрій Бобир, Сергій Баштан, Андрій Омельченко над вдосконаленням школи гри сприяє підвищенню музично-технічного рівня молодих виконавців. Протягом 50-их років виходять з друку шість невеличких збірників, з яких найціннішим був "Збірник п'ес для бандури". В ньому вміщено 17 творів, перекладеним Андрієм Омельченком з фортепіана для бандури, та ін. Твори В. Кухти, переклади С. Баштана, А. Бобира.

В 60-ті роки відкриваються класи бандури в ряді музичних шкіл районних центрів Львівської області, розширюються й міцніють якісно в навчальних закладах міста. Найкращих наслідків у підготовці юних бандуристів було досягнуто в музичній школі-десятиріччі. На початку 60-их років тут навчалося 17 учнів у класі бандури. Умови десятирічки, відповідно налагоджений навчальний процес дозволяли досягати досить високих успіхів. Багато випускників школи, серед них Галина Менкуш, були кращим поповненням класу бандури консерваторії. В школі функціонував ансамбль бандуристів, який часто виступав у концертах. В 1966 році відділ народних інструментів у школі-десятиріччі був закритий, але у тому ж році, при сприянні обласного управління культури, класу бандури в музичному училищі було розширено до кількості 4-5 учнів на курсі. Згодом весь навчальний процес класу бандури стає на більш професійну основу. Вдосконалюється методика гри, ускладнюються і розширюються технічні основи, значно збагачується художнє виконавство. Художній репертуар поповнюється за рахунок кількох друкованих збірників. Особливу цінність мав збірник п'ес (упорядник С. Баштан, 1960 рік), де вміщено ряд оригінальних творів, написаних композиторами Києва з урахуванням специфіки бандури та тогочасного виконавського рівня. Серед них — "Експорт" Д. Пшеничного, "Колискова" В. Кирейка, варіяції "Пливе човен" та фантазія на тему української народної пісні "Йшли корови із діброви" С. Баштана, Українська фантазія О. Незовибатька, варіяції на словацьку народну тему А. Коломійця, які до сьогоднішнього дня в числі кращих творів у педагогічному та концертному репертуарі бандуристів.

Понад 80 творів на той час переклав Василь Герасименко, серед них "Пісні без слів" Ф. Мендельсона, ряд п'ес Миколи Лисенка, Петра Чайковського, В.-А. Моцарта, Г.-Ф. Генделя.

Поряд з розвитком сольового виконавства на бандурі інтенсивно розвивається ансамблеве виконавство. В 1966 році ансамбль бандуристок консерваторії (керівник В. Герасименко) взяв участь у звіті творчої молоді Львівщини в Кремлівському палаці з'їздив і був нагороджений Почесною Грамотою, в 1967 році — на фестивалях і конкурсах, отримав звання

лауреата. В репертуарі ансамблю — класичні твори Й.-С. Баха, Л. Бетовена, Й. Брамса, Миколи Лисенка, Миколи Леонтовича, сучасні твори українських композиторів — Анатолія Кос-Анатольського, Ізидора Вимера, Євгена Козака, Платона Майбороди, Олександра Білаша, Ігоря Шамо, українські народні пісні.

Значним позитивним фактором стало те, що державний іспит з диригування студенти-бандуристи здають з ансамблем бандуристів як керівники ансамблю. В програму включаються інструментальні та різного характеру хорові твори.

На сьогоднішній день класа бандури у Львівській державній консерваторії нараховує коло 30 студентів (денного і заочного форми навчання). Закінчило консерваторію з класу бандури вже понад 100 студентів, які працюють у різних куточках України, а також СРСР, на різних ділянках роботи — на естраді, керівниками ансамблів, займаються педагогічною роботою.

Успішно працюють випускники консерваторії на викладацькій роботі в Луцькому, Чернівецькому, Івано-Франківському, Дрогобицькому, Дніпропетровському, Уманському, Одеському, Тернопільському та Львівському училищах, випускники Йосип Яницький та Мирослав Цуприк — у Державній заслуженій капелі бандуристів України (керівник Микола Гвоздь), випускник Петро Авраменко — в оркестрі державного академічного народного хору імени Григорія Верьовки (керівник Анатолій Авдієвський), випускниця Мирослава Попілевич — в Українському оркестрі народних інструментів (керівник Гуцал), на виконавській роботі в Київській державній філармонії — Галина Менкуш, у Львівській філармонії — Орест Баран, Надія Хома та Романна Василевич, Остап Стахів та ін.

В даний час на Львівщині понад 70 дитячих музичних шкіл, де відкрито класи бандури. Кращими школами в області за наслідками роботи вважаються школи ч. 1 міста Львова та ч. 2 міста Злочева. Рівень роботи викладачів шкіл постійно сприяє тому, що найбільша кількість учнів цих шкіл поступають до музичних училищ. При школі ч. 1, ч. 5 успішно функціонують ансамблі бандуристів (в 1970 р. ансамбль бандуристів дитячої музичної школи ч. 1 був нагороджений Почесною Грамотою Міністерства культури Української РСР, як переможець огляду, а його керівник викладач Дарія Діденко в 1972 році нагороджена значком "За відмінну роботу").

Класи бандури в Золочівській музичній школі від часу заснування (початок 60-их років) веде Марія Феньвеші. Завдяки великому ентузіазмові в роботі у справі виховання юних бандуристів і особливо в роботі з ансамблем виявилися її організаторські здібності, працьовитість, надхнення; ансамбль під її керуванням завжди отримує призові місця на оглядах-конкурсах, кращі учні ансамблю показували своє мистецтво в Швейцарії (1979 рік) на 12-ій конференції Міжнародного товариства з художнього виховання молоді.

На обласних оглядах дитячих ансамблів добре показують себе ансамблі бандуристів Львівських музичних шкіл ч. 4, ч. 7.

Плідна робота багатьох бандуристів — викладачів та виконавців протягом 50-80-их років істотно вплинула на підвищення технічно-виконавського рівня гри на бандурі, значно розширила можливості та застосування бандур. Бандура стає повноцінним сольовим інструментом зі своїм оригінальним репертуаром, збагачуються її можливості, як акомануючого інструменту, групи бандур надають кольоритного звучання в різного складу оркестрах, ансамблях. Постійно ведеться робота над вдосконаленням методики гри і розширенням технічних засобів, збагаченням педагогічного та концертного репертуару.

Видавництво "Музична Україна" випускає збірники інструментальних та вокальних творів у супроводі бандури. Появилися оригінальні твори, написані спеціально для бандури композиторами Анатолієм Коломійцем, Констянтином М'ясковим, Дмитром Пшеничним та ін. Особливо слід відзначити творчість Миколи Дремлюги: це три сюїти, три сонати, Концерт для бандури з оркестрою, ряд інших п'єс, які вирізняються глибиною думки, українським кольоритом, змістовністю. Багато перекладень (концерти Баха, Генделя, Вівальді та інших зарубіжних композиторів) знайомлять студентів-бандуристів зі світовою музичною класичною спадщиною.

Велике значення для розвитку виконавської майстерності, збагачення концертного репертуару, виявлення нових талантів має організація конкурсів виконавців на народних інструментах.

У 1968 році в Києві на конкурсі виконавців на народних інструментах студентки Львівської консерваторії Галина Менкуш та Мирослава Попілевич показали високий виконавський рівень і завойовували: Галина — диплом лавреата (I премія), Мирослава — диплом. В 1977 році відбувся II республіканський конкурс в Києві. Там дипломатка консерваторії Людмила Яницька отримала II премію і звання лавреата. В 1978 році в Черкасах проходив Всесоюзний огляд-конкурс. Катедра народних інструментів Львівської консерваторії представила тріо бандуристок у складі Олі Войтович, Олі і Оксани Герасименко, викладача Людмилу Посікіру-Яницьку, які завоювали перші місця зі званням лавреатів, та Ореста і Тараса Баранів (бандура-сопілки), які зайняли друге місце. У 1981 році на республіканському конкурсі, який проводився цього разу в Одесі I премію зі званням лавреата отримала студентка 5-го курсу Львівської консерваторії Іра Ольшевська. В 1988 році на конкурсі, що проводився у прикарпатському місті Івано-Франківськ лавреатами конкурсу стали тріо бандуристок зі Львова — Оля Войтович-Стащишин, Оля Герасименко та Христя Залуцька, в програмі сольового виконання — Оля Герасименко та Віолетта Дутчак, випускниця Івано-Франківського музичного училища і студентка консерваторії.

Велику роботу щодо виховання молодих бандуристів проводить професор Львівської консерваторії Василь Герасименко, який є автором бандури "Львів'янка".

Василь Герасименко зробив понад 500 перекладень для бандури, які з успіхом використовуються в музичних школах, училищах, консерваторіях; удосконалює методику гри, розвиває педагогічні принципи. Займається створенням репертуарних програм, обробкою пісенного матеріалу, керівництвом ансамблю бандуристів. Упорядкував збірку "Альбом бандуриста", "Ансамблі бандуристів". Майже 40 років багато уваги приділяє реконструкції та вдосконаленню бандури. Він розробив багато різноманітних за конструкцією моделей бандур, в тому числі кілька різновидностей механізмів для перестроювання тональностей.

На початку 50-их років, коли ще не було промислового виробництва бандур, займатись їх виготовленням змушувала крайня необхідність — не було на чому грати. Маючи невеликі навички та потяг до столярної роботи, перші бандури Василь Герасименко виготовив у майстерні лялькового театру у Львові з матеріалів та інструментами столяра театру М. Гнатовського. Згодом, захопившись цією роботою і на основі баченого і виготовленого ним самим почав шукати конструкцію інструменту, який би у більшій можливості задовільняв тогочасні виконавські вимоги. Перші кілька бандур були виготовлені традиційним способом — довбанням корпусу з явора та верби. Першу бандуру з механізмом перестроювання тональностей Герасименко виготовив у 1956 році. В 1958 році була зроблена перша спроба виготовити бандуру з клепок горіхового дерева (горіх легше піддається гнуттю). В 1959 році була зроблена бандура з яворових клинків.

Механізм перестроювання тональностей розміщувались в різних місцях (знизу, збоку, по грифу). З кожним новим моделем Василь Герасименко ознайомлював київських бандуристів. На початку 60-их років бандури типу "Львів'янка" отримали загальне визнання за конструктивними та звуковими якостями.

В 1964 році за рекомендацією художньої ради капелі бандуристів та спеціальної комісії Міністерства культури УРСР виробництво бандур було освоєно на Львівській фабриці музичних інструментів. Але на той час фабрика через відсутність відповідної виробничої бази не змогла освоїти виробництво механізму для перестроювання тональностей і виготовляла бандури без механізмів. У 70-ті роки розробляється проект будівництва нового приміщення фабрики з досконалою технічною базою для масового виготовлення бандур "Львів'янка". Часта зміна керівництва фабрики постійно гальмувала процес виготовлення цих інструментів.

З 1984 року у новому приміщенні фабрики було припинено виробництво бандур без перемикачів тональностей, бо такі інструменти вже не задовільняли вимоги навчальних програм та концертних виконавців-бандуристів і роботу переключено на освоєння виробництва бандур з перемикачами тональностей — "бандури-пріма" і дитячої моделі, розробленої Герасименком.

Український народний інструмент бандура користується великою любов'ю та повагою у широких верств населення Львівщини. Існує багато самодіяльних колективів, де учасники хорів, ансамблів виконують твори

українських композиторів, народні пісні під акомпаньямент бандур. Учасники капелі будинку народної творчості (була створена в 1944 році) згодом стали організаторами та керівниками ансамблів і капелю бандуристів при Львівських будинках культури, у вищих учбових закладах, тепер до них приєднуються випускники музичного училища та консерваторії.

У 50-их роках створюються капелі бандуристів при політехнічному інституті та Будинку вчителя. В 1952 році при Будинку культури промислової кооперації випускник музичного училища Василь Герасименко організував капелю, яка існувала декілька років, багато разів виїжджала з концертами.

Капеля бандуристів "Карпати" при Львівському товаристві сліпих заслуговує особливої уваги і пошани — це одна з найвідоміших і найстарших капелю Львівщини. Організатор і керівник її — Юрій Данилів. Він навчався в Ю. Сінгалевича та О. Гасюка в студії при обласному Будинку народної творчості. Своє життя капеля розпочала в 1953 році з кількох учасників. Поступово склад ансамблю збільшувався, оформлявся в художній колектив. В 1954 році на III Республіканському огляді художньої самодіяльності системи Українського товариства сліпих в Києві, капеля зайняла перше місце і була нагороджена грамотою. Згодом представники Всеросійського товариства сліпих запросили львівських бандуристів до Москви, де капеля виступила на Пленумі центрального правління Всеросійського товариства сліпих та на інших підприємствах. В 1956 році на п'ятому Республіканському огляді художньої самодіяльності в Одесі капеля знову зайняла перше місце.

В 1958 році керівництво капелі очолив хоровий диригент Дмитро Котко. Це зробило великий вплив на зріст мистецького рівня та виконавської майстерності колективу. Ансамбль набув манери професійного співу, збільшив і розширив репертуар творами радянських композиторів та композиторів-клясиків. Поряд зі збиранням та вивченням українських народних пісень в репертуар вводяться клясичні твори Миколи Лисенка, Петра Ніщинського, Роздольського. За культурно-виховну роботу капеля отримала звання члена обласної Народної філармонії, а з нагоди 10-річного ювілею їй було присвоєно звання "Народної".

Капеля бандуристів "Дністер" палацу культури Роздольського гірничо-хемічного комбінату існує з 1959 року. Організатори її — брати Богдан та Роман Жеплинські, які оволоділи грою на бандурі, навчаючись у Львівському політехнічному інституті. В 1963 році, ставши переможцем обласного огляду художньої самодіяльності, капеля завоювала право участі в Республіканському огляді. Під час літніх відпусток учасники капелі вирушають в Карпати, де записують народні пісні, придбали музичні інструменти — сопілки, трембіту, дрімби, які згодом використовували в інструментальному супроводі капелі. Деякі концерти капелі "Дністер" супроводжуються невеличкими лекціями на теми "Кобза-бандура — український народний інструмент", "Відомості про народних співців

України”, ”Історичний шлях розвитку кобзарського мистецтва”. Капеля успішно виступила на обласному огляді, присвяченому 25-річчю возз’єднання українських земель, за що нагороджена Дипломом першого ступеня. В 1965 році капеля дала свій 100-ий концерт, святкуючи 5-річний ювілей. При капелі було організовано дитячу капелю бандуристів ”Струмочок” — надійну зміну і поповнення капелі ”Дністер”.

Жіноча капеля бандуристок ”Галичанка” була заснована в 1958 році при будинку культури працівників торгівлі. За роки існування вона здобула визнання і популярність серед глядачів не тільки Львівщини, але й інших республік Радянського Союзу. Її керівник — Володимир Дичак — заслужений працівник культури Української РСР. В 1965 році капеля виступала на новобудовах Сибіру, де дала понад 30 концертів, а також в Москві, в 1966 році на фестивалі монголо-радянської дружби в Ташкенті. Часто капеля їздила з концертами в Польщу, в її репертуар ввійшли пісні на польській мові.

Основу репертуару ”Галичанки” складають пісні Олександра Білаша, Миколи Філіпенка, львівських композиторів — Анатолія Кос-Анатольського, Євгена Козака, українські народні пісні. В капелі — понад 40 учасниць, серед яких працівники торгівлі, студентки різних учбових закладів Львова, робітниці підприємств.

”Дзвіночок” — цю поетичну назву носить дитячий ансамбль бандуристів при Львівському палаці піонерів. Організований в 1959 році з шести учасників Володимиром Дичаком, сьогодні ансамбль налічує до 100 учнів різних шкіл Львова. В 1964 роув асамбль одержав I місце на Республіканському огляді дитячих колективів. В 1967 році відбулися виступи ансамблю в Таллінні (Естонія), Бресті (Білорусія), часто ансамбль виступає у Києві. Видатною подією в житті ”Дзвіночка” був виступ на IX конгресі Міжнародної організації художнього виховання дітей, де колектив було нагороджено Дипломом. Останніми роками ”Дзвіночок” — незмінний учасник фестивалів кобзарського мистецтва в Сокиринцях, на батьківщині Остапа Вересая, та в Каневі. В його репертуарі — українські народні пісні, пісні львівських композиторів, серед яких улюблена ”Ми — молоді каменярі” А. Кос-Анатольського, ”Колискова” В.-А. Моцарта, ”Аве Марія” Ф. Шуберта та багато інших.

В 1970-их роках організовано капелю бандуристів ”Львів’яни” (мішаний склад) при Львівському палаці культури ім. Ю. Гагаріна професійно-технічної освіти. Керівник капелі — Іван Качкевич. Учасниці капелі працюють в різних ділянках професійно-технічної освіти, а багато з них — керівники невеликих ансамблів бандуристів у професійно-технічних училищах Львова. В 1985 році капеля ”Львів’яни” виступала на фестивалі слов’янських ансамблів у Польщі, в 1987 — в Югославії, при капелі організоване тріо бандуристок, учасниці якого побували з концертними виступами в Чехо-Словаччині, на Кубі, а також вокально-інструментальний ансамбль ”Диво-струни”.

Капеля ”Львів’яни” нагороджена багатьма грамотами за активну концертну діяльність, носить високе звання ”Народно”.

З великою програмою у двох відділах виступає капеля бандуристів "Заспів" (художній керівник Богдан Жеплинський), яка існує при палаці культури виробничого об'єднання Львівхемсільгоспмаш.

Спираючись на досягнення попередніх десятиріч, виконавство на бандурі прогресує з кожним роком, як по всій республіці, так і на Львівщині. Розширюється і вдосконалюється техніка гри на бандурі, збагачується художній репертуар бандуристів. Бандура, як багато інших народних інструментів, долає кордони, завойовує світ, приносячи славу українському народові.

М.Д.

НАГАДАЙ БАНДУРО

Нагадай бандуро,
Де, я колись мандрував.
Ти ж моя мальована
Тебе змайстрував.

Стальні струни твої,
Натягаю в ряди.
Сумну пісню заспіваю
За минулі роки.

Не првду-кривду бачив —
Дуже сумував.
І за рідну матусю
Я завжди дбав.

Роки журби — мандрівок,
Не забути до кінця життя.
Тепер я на чужині,
Чекаю інше майбуття!

Доки буду жити,
Тебе берегти.
В чужім краю щастя —
Ніколи не знайти.

В. Гляд 1988

РОМЕНСЬКИЙ КОБЗАР

Історія кобзарського мистецтва рясніє прикладами самовідданого служіння народних співців справі боротьби проти поневолювачів, за перетворення суспільства. Кобзарі брали участь у походах Запорізької вольниці, кликали до перемоги полки Богдана Хмельницького, накладали головами у повстанні гайдамаків. Гнівним закликком на боротьбу проти тиранії звучали надхненні співи кобзарів.

Все життя Євгена Адамцевича пов'язане з містом Ромни Сумської області, тому його й називають роменським кобзарем. Але знають Є. Адамцевича скрізь, де є шанувальники кобзарського мистецтва.

У Києві протягом двох тижнів грудня 1968 року кобзар виступив перед колективами видавництв "Наукова думка", "Мистецтво", "Молодь", "Дніпро", "Веселка", перед студентами столичної консерваторії, Київського університету ім. Т. Шевченка, на вечорі, присвяченому пам'яті І. Нечуя-Левицького в Будинку культури трамвайно-тролейбусного управління. Всі ці виступи користувалися незмінним успіхом.

Запорукою такого успіху було насамперед справжнє мистецьке донесення образного змісту виконуваних творів, віртуозне володіння своїм інструментом та надзвичайна різноманітність репертуару. Вміє кобзар для кожної аудиторії вибрати саме такі твори, які найбільше відповідають її смакам, уподобанням. А коли вже кобзареві вдалось торкнути людську чутливість, коли спів його дійшов до глибини душі, тут уже нема впину його пісням. Він забуває і про втому, і про давню свою хворобу. Він увесь у полоні тих образів, що постають з-під пальців його бандури яскравими, соковитими, неначе вихопленими з самого життя.

Близько 90 пісень співає Є. Адамцевич. Привертає увагу широкий діяпозон історичних подій, що знайшли відображення у його репертуарі. Тут і засвідчена ще Галицько-Волиським літописом під 1205 роком втеча з полону (дума "Євшан-зілля"), тут і герої історичних народних пісень Байда, Залізник, Морозенко, Палій, Супрун, тут і революційні події пізніших років ("Спи, моя дитино") і часи німецько-фашистської окупації ("В неволі" — власний твір кобзаря).

Пісні кобзаря — це своєрідний літопис історії України, але живий, хвилюючий, сповнений яскравих барв і глибоких почуттів.

У репертуарі Адамцевича багато справжніх перлин народнопісенної творчості: "Через мої ворітонька", "Ой, попливи, вутко", "Із-за гори ворон криче", "Ой, п'є вдова, гуляє". Змістові кожної з цих пісень кобзар знаходить відповідне музичне втілення. Ось пісня про вдову, яка виганяє смерть, бо за гулянкою з сусідами їй немає часу вмерти. Тут б'є через край така життєлюбність, розважність, що ця непретензійна пісенька підноситься на висоту кращих зразків світового письменства.

Особливість репертуару Адамцевича є сильний потяг до пісень літературного походження: на слова Т. Шевченка і про нього, твори Я. Щоголіва "Черевички", "Хортиця", "Радо вранці я вставала", О. Олеса "Сміються,

плачуть солов'ї", С. Карпенка "На захід сонце вже схилилось", Беранже "Жебрачка", але засвоєні вони не з книжок, а через сферу усного побутування, тому мають неабияке значення для вивчення літературно-фолклорних взаємозв'язків.

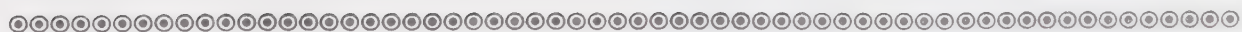
"З журбою радість обнялась" — ці Олесеві слова можна б застосувати до репертуару Євгена Адамцевича. Вони дуже влучно визначають внутрішній зміст і емоційне спрямування його. Кобзар однаково володіє і мистецтвом напруженої драматичної розповіді в співі, яка набирає часом рис справжньої трагедійності, і в той же час він неповторний в інтерпретації українського гумору.

Творче обличчя кобзаря виглядало б неповним, якби не згадати інструментальні твори з його репертуару. Тут він справді майстер. Різноманітні способи виконавської техніки поєднуються у кобзаря з легкістю, невимушеністю, справжнім артистизмом.

Інструмент у руках кобзаря виграє найтоншими відтінками. Мимоволі замислюєшся: чому це в народній уяві струни кобзи називаються "золотими", а бандура "голосно плаче", "жалісно співає". Бл'скучий, запальний "Запорізький марш" на вимогу слухачів кобзареві нерідко доводилось виконувати "на біс". Великим успіхом користувалися і замріяні, сповнені грації вальси "Чекання", "Брати Оріноко", які руйнують звичне уявлення про народних кобзарів, як виконавців лише дум та історичних і родинно-побутових пісень.

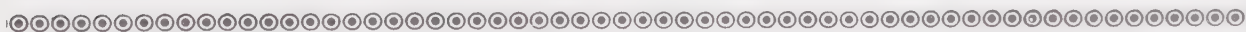
...Знову й знову сповнюєшся почуттям гордості за наше мистецтво, в якому шануються старі кобзарські традиції, а на основі їх росте і розвивається нове покоління артистичної молоді.

Олександр Андрієвський

ДО ВІДОМА БАНДУРИСТАМ І ЛЮБИТЕЛЯМ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Недавно появилось цінне видання на 290 сторінок, в твердій оправі: "ЗБІРНИК НА ПОШАНУ ГРИГОРІЯ КИТАСТОГО". Упорядкування і редакція проф. Якова Гурського, 80 сторінок творів сл.п. маєстра Григорія Китастого. Можна набути по укр. книгарнях або в Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка в Детройті. Там також можна ще набути "Живі Струни" У. Самчука.

ВИЗНАЧНА БАНДУРИСТКА З УКРАЇНИ

У листопаді минулого року українська громада в Америці вітала визначну бандуристку-віртуоза Олю Герасименко зі Львова.

Оля успадкувала непересічний музичний талантизм від свого батька Василя Герасименка, професора гри на бандурі Львівської консерваторії ім. М. Лисенка.

Василь Герасименко, крім його величезного вкладу у розвиток бандурного мистецтва в ділянці навчання і організування бандурних ансамблів, також є конструктором-винахідником і майстром нового типу концертної бандури з прогресивним механізмом для переключування тональностей. Його бандура має 66 струн, відзначається сріблястим гучним звучанням, набагато легша від бандури, зробленої на Чернігівській фабриці музичних інструментів.

Оля Герасименко належить до молодого покоління бандуристів України. Музичну освіту почала у класі фортепіано у Львівській музичній школі.

Батько розумів, що ознайомитися з великою музичною спадщиною найшвидше можна завдяки цьому інструментові. Коли Олі було 14 років, вона почала опановувати бандуру. Звуки бандури постійно лунали вдома — грав батько та його студенти, а Оля і її молодша сестра Оксана часто ще дітьми ходили разом з татом на заняття студентських ансамблів бандуристів.

У 1973 році Оля і Оксана поступили до Львівського музичного училища, де продовжували вчитися у батька. Під час навчання сестри Герасименки та їхня старша товаришка Войтович організували тріо. Дівчата працювали дуже інтенсивно.

Від 1976 до початку 80-их років тріо постійно виступало в музичних програмах Львівського телебачення.

У 1978 році тріо почало співпрацювати з Володимиром Івасюком. Для його авторського концерту на Львівському телебаченні підготували дві пісні. Цей концерт відбувся в лютому, і Володимир готувався до наступного — дав дівчатам вивчати "Калину приморожену", але... в квітні його не стало.

За роки навчання у консерваторії могла б бути записана не одна платівка бандурної музики, але тоді на Україні не було студії, а розвиткові національного інструменту не приділяли великої уваги.

Крім українських народних пісень були пісні композиторів інших народів: німецьких, японських, еспанських і в'єтнамських.

Тріо бандуристок було на високому рівні як виконавці, тому виїжджали з концертами до різних країн світу: Японії, В'єтнаму, Іспанії, Філіппін. На жаль, шлях їх ніколи не лежав до українців, яких так багато

Оля Герасименко

*Оля Герасименко і композитор Юрій Олійник на концерті в Н.Й.
"An evening of Bandura Music". Olya Herasymenko — Jurij Olijnyk in N.Y.*

живе за кордоном. Про це тільки недавно почала писати преса на Україні.

”Коли ми приготувлялися до виїзду за кордон, — розповідає Оля, — то звичайно вивчали пісні на мові того народу. Розуміється, це не було нам на шкоду, але наскільки приємніше виступати для своїх, які розуміють кожне слово, кожний український мотив”.

Є надія що в теперішній кращий час буде інакше.

Після закінчення консерваторії Оля працювала концертмайстром в оркестрі українських народних інструментів, а також провадила кляси бандури в консерваторії.

Крім роботи в тріо, Оля також працювала над сольовим репертуаром. З творів великої форми в її репертуарі: соната А. Коломийця, концерт для бандури М. Дремлюги. Власний переклад концерту (в трьох частинах) А. Вівальді, концерт Д. Ботнянського (який недавно знайшов Маркевич у Паризькому архіві”, Концерт для бандури з оркестрою (в трьох частинах) американського композитора українського походження Юрія Олійника.

Будучи асистенткою у проф. Баштана в Києві, на свій перший звітний екзамен-концерт (6 червня 1988) Оля підготувала 1-ий відділ сольової програми, а в другому виступило тріо бандуристок зі Львова. Тим складом підготували і виконали програму на українському республіканському конкурсі в Івано-Франківську, де стали лавреатами (докладні відомості про цей конкурс подані в журналі ”Бандура”, ч. 27-28, 1989).

Тому що Оля має також здібності до малювання, моделювання та вишивання, вона сама власноручно проектувала, шила і вишивала костюми для виступів тріо.

Ще в 1987 році на замовлення Віктора Мішалова Юрій Олійник написав перший ”Американський концерт” для бандури і симфонічної оркестри. Оля стала першою виконавицею цього концерту в місті Луцьку 1988 року, потім у Львові і нарешті 27-го вересня 1989 року відіграла його перед комісією катедри народних інструментів Київської консерваторії ім. Чайковського. Критика віднеслася до твору та його виконання дуже прихильно.

Завдяки цьому концертові Оля познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком.

Кобзарська родина Америки радіє, бо дістала висококваліфіковану бандуристку. На закінчення концерту в Нью-Йорку музична пара відіграла концерт Д. Бортнянського. Життєрадісний і світлий характер концерту викликав численні вигуки ”браво, біс!”.

Надіємось, що українська і американська публіка тепер матиме нагоду чути концерти Олі Герасименко-Олійник, яка на американській землі продовжуватиме популяризувати наш чудовий національний інструмент бандуру.

ГАЛИНА МЕНКУШ — ЇЇ ЖИТТЯ — БАНДУ- РА

Галина Менкуш — 1976 рік.

Творчість бандуристки Галини Менкуш — це виразна сторінка в мистецтві бандуристів України кінця 60-их та 70-80-их років. Її діяльність не тільки є продовженням довгої традиції жіночого вкладу в бандурне мистецтво, але й вписує нові сторінки до цієї важливої ділянки нашої культури.

попередниці Галини Менкуш та й інших бандуристок залишили незаперечний історичний ланцюг, який ми проаналізуємо.

Перегортаючи поживклі сторінки архівних матеріалів з фонду Гната Хоткевича — відомого українського письменника, громадського діяча, бандуриста, творця Школи на бандурі харківського способу гри — можна натрапити на згадки, що бандура в руках жінок — це не новинка ХХ століття.

В XVI-XVII ст., коли Україна була вільною, там була велика кількість хлопців і дівчат, які грали на бандурах. За цариці Єлизавети, коли негласним царем Московщини був українець граф Розумовський, при царському палаці поряд з іншими музикантами утримували й ансамбль бандуристок. У статті Русова "Торбанисты Грегор, Каетан и Франц Видорты" ("Киевская Старина", березень 1892), читаємо, що коли Відорт був зі своїми панами при дворі Катерини II, то вчив там шістьох дівчат грати на торбані.

Зі зруйнуванням Запорізької Січі, закріпаченням українців бандура залишилась улюбленицею бідної верстви кобзарів-прошаків, які часто заробляли собі на прожиття працею мандрівного музиканта.

Окрема сторінка кобзарства — це кобзарі, ідеологи народу, котрі при українському війську оспівували переможні походи, вславляли звитяжців, підносили в народних масах усвідомлення своєї національної гордості.

У Гната Хоткевича, в переписі кобзарів ХІХ — початку ХХ століття теж є згадані імена жінок-кобзарок, які були вихідцями з кобзарського середовища (дружинами, дочками кобзарів), вміли грати на кобзах чи бандурах, але не мандрували, а здебільшого виступали на вечорницях для власного задоволення: "... от дочка покійного Терешка Пархоменка грає... З бандурою вона не ходить заробляти, а тільки по балях грає, по вечорницях тощо... А то ще в селі Високому на Чернігівщині, верстов 35 од Сосниці замужня жінка теж співає і грає на бандурі, но милостині не ходить просити — хазяйка...".¹

У багатьох ансамблях бандуристів, які рясно почали утворюватись на початку ХХ ст. (наприклад, ансамбль бандуристів у Москві, 1914 р., керівник Василь Шевченко) брали участь і жінки. В 30-ті роки на Україні існувала велика кількість самодіяльних, аматорських бандурних ансамблів: чоловічих, мішаних складів, а подекуди й виключно жіночих (дівочих, школярських).

Зовсім не досліджена творчість і діяльність Антоніни Голуб, про яку згадує Микола Литвин у статті "Мурувати свій храм" (журнал "Бандура", ч. 31-32, стор. 23). Вона — правнучка славетного Остапа Вересая. Жахливі умови сталінсько-бржнєвського часу, коли всякий прояв українського національного затравлювалось — зробили її життя нестерпним. Щоправда, деякий час вона мала змогу викладати в музичному училищі м. Тернополя, але коли відлига 60-их років минула, слід її пропав, а певні люди зарахували її до стану психічно хворих... А за згадками сучасників — це була жінка української душі, прямої вдачі, мала прекрасний сильний великого діапазону голос, власне дуже відчувала український епос.

В 50-60-их роках багато дівчат почало вчитись грати на бандурі в музичних школах, а далі в училищах, консерваторіях — поряд з домристами, баяністами. Ці суто російські інструменти були теж завезені і насаджені в Галичині в кінці 40-50-их років. Вони були вдосконалені, мали сильний звук — і от поряд з ними тихенька бандура (а часто ці інструменти були старенькі, як бідні сирітки, що залишились після тотального розгрому всього українського) явно програвала і бажаючих вчитися на ній було дуже мало.

Галя Менкуш виросла в патріотичній українській родині. В дев'ятирічному віці до музичної школи її привела бабуся і вперше вона почула

1. Г. Хоткевич, "Матеріяли про кобзарів і бандуристів", ЦДІА у Львові. Ф. 688, од. зб. 191, стор. 148.

бандуру в руках свого першого і єдиного вчителя Василя Герасименка. В. Герасименко починав свою викладацьку роботу на Львівщині практично з нічого — не було ні відповідних інструментів, ні репертуару (треба пам'ятати, що багато українських книг, нотної літератури були або знищені, або заховані під сімома замками в спецфондах архівів), а в той час завезені російські народні інструменти "процвітали" — мали відповідну нотну і педагогічну літературу, наїхала велика кількість учителів — баяністів, домристів, які позаймали вільні місця і квартири після вимордуваної в тюрмах української інтелігенції і почали будувати радянську (читай: російську) культуру. В ті часи на бандуристів взагалі дивились, як на потенційних "націоналістів і ворогів народу", а така сторінка, як українські народні думи — витерта з репертуару і замінена думами про Леніна — ясного сокола", та Сталіна-батька і жартівливими піснями про доярок, свинарок...

Галя дуже сумлінно вчилася грати на бандурі, вона свідомо хотіла якістю гри піднести престижність бандури, як музичного інструменту, яка тоді (в 50-60-ті роки) була, як музичний інструмент, принижена. Не раз чула посмішки і кпини, коли несла бандуру по вулиці. (Маймо на увазі, що до західних областей України наїхала велика кількість посіпак, "які приїхали стріляти цих бандерівців").

Твори багатьох українських композиторів, яких репресували, були знищені, їх імена взагалі не можна було згадувати (В. Барвінський, Г. Хоткевич та ін.). І от бандуристам довелось розробляти техніку, майстерність іншими шляхами. Тому бандурна література зарясніла перекладами з різних інструментів — арфи, гітари, фортепіано... Це не було зовсім погано, бо серед перекладів траплялися досить вдалі музичні твори (Невідомий автор — Варіяції, М. Глінка — Варіяції на тему Моцарта та ін.). Почали писати інструментальні твори й українські радянські композитори, за фахом піяністи, а то й баяністи. Розроблялися нові конструкції бандур майстрами-цмільцями — Тузіченком, Склярком, пізніше Герасименком, — які розширили діяпазон, ввели хроматичну систему, прийняту в європейській та й світовій музиці, завдяки цьому з'явилась можливість виконувати на інструменті різноманітний репертуар — здійснились мрії і задуми Г. Хоткевича, В. Кабачка, які тільки підходили до цього.

Важлива участь Галі Менкуш — це створення жіночого вокального репертуару для солісток-бандуристок. Її активна концертна діяльність ще у Львівській консерваторії привела до творчого співробітництва з композитором Анатолієм Кос-Анатольським. Він написав і просвятив Галі такі твори як "Князівна Либідь" (на слова Лесі Тиглій), думу "Козацькі могили", "Думу про золоті віки" (на слова Лесі Українки). Ці твори були написані з Галиною безпосередньою участю і вона була їх першою виконавицею.

Після закінчення консерваторії Галина Менкуш працювала в Укрконцерті в Києві, згодом в Українському хорі ім. Григорія Верьовки, пізніше — в столичній філармонії.

В Києві Галя співпрацює з композитором Федором Кучеренком і появляються нові твори: "Плач Ярославни" і "Ой, нема, нема ні вітру, ні хвили" (на слова Т. Шевченка), "Скрипка Соломія" (на слова І. Драча). У своєму репертуарі Галя має думи: "Буря на Чорному морі", "Сліпий", Дума про козака-бандуриста, "Невольничий плач", "Кров людська — не водиця" (П. Майборода), власні обробки дум "Про Марусю Богуславку", "Про козака Голоту".

Галина є автором власних ліричних пісень (на слова В. Іванишина): "Тернова ружа" (виконує тріо "Золоті ключі"), "Колискова", "Загаси білу ватру", "Осене, осене", "Сад любові", "Джерело" (на слова І. Драча), "Смерека" (на слова Д. Павличка).

Платівка з записами кращих творів Галини Менкуш була випущена в 1987 році і дуже швидко розійшлася між шанувальниками її мистецтва.

Робота останнього періоду — це співпраця з артистами філармонії — музичне оформлення моновистав, серед них — присвячена творчості Василя Симоненка, а також "Маруся Чурай", "Наша дума, наша пісня" — разом з народною артисткою України Неонілою Крюковою.

Дві останні роботи були представлені на суд канадських та американських глядачів у квітні-травні цього року завдяки фірмі "Кобза" і отримали ряд прихильних відгуків та рецензій.

О.М.

ВЗЯВ БИ Я БАНДУРУ

Пам'яті Петра Бориса

Першого лютого 1990 року побратими "Бурлаки" відпровадили на вічний відпочинок свого друга Петра. Ще три дні раніше він брав участь у великих святкуваннях Свята Державности і Соборности України нашого Торонта, як член хору "Бурлака" у славній "Рой Томсон Гол". І хоч з хворим серцем, він, як добрий вояк на стійці, сповняв службу прославителя українського духа у пісні і грі на бандурі до кінця... Не випадком під час панахид, як вірна подруга стояла оперта об труну засмучена бандура...

Багато років свого життя він присвятив грі цього народнього інструмента, символа дум козацької слави. Та не тільки він сам любувався бандурою: багато українських хлопців та дівчат завдячують йому свою любов до укр. пісні і бандури і так продовжують цю цінну традицію. Це ж він їх учив, це ж він був для них прикладом!

Петро Борис народився 29 вересня 1923 р. у селі Трибухівці, Буцацького району в Україні, помер 29 січня 1990 р. у Торонті і залишив дочку Петрусю і сина Маркіяна.

Мирон Хабурський

ІНТЕРВ'Ю З ВИЗНАЧНИМ БАНДУРИСТОМ УКРАЇНИ ВАСИЛЕМ ЛИТВИНОМ

Питання: Найперше розкажіть коротко про себе.

Відповідь: Народився я в селі Гребенях, Кагарлицького району біля Києва. Недалеко мого села є містечко Стритівці яке сьогодні є вже досить знане на цілій Україні, бо там минулого року постала перша Школа Кобзарського Мистецтва, де мене попросили бути наставником чи, як простіше сказати, директором. Маю брата, він також бандурист, а до того ще й письменник. Дружина моя, яка є моєю підпорою в кобзарстві, також письменниця.

П.: Як, властиво, дійшло до зорганізування кобзарської школи?

В.: Там, у Стритівцях, живе сім'я справжніх українських інтелігентів, які зачувши про ідею створення такого осередку, взяли не себе матеріяльне забезпечення задуму. Для юних кобзарів побудовано гуртожиток-інтернат, а для вчителів, які навчатимуть дітей кобзарського мистецтва — житло. До школи набрано 23 хлопчики. Протягом трьох років вони вивчатимуть загальноосвітні предмети і спеціальні: історію кобзарства, основи композиції поезики, декоративно-прикладного мистецтва, фолкльору та етнографії. За старим звичаєм, юних бандуристів привселюдно посвятили в кобзарську школу. А в свідки взяли руту-м'яту, щоб бандуристів радо зустрічали в кожній хаті, полин, щоб в кожного учня був своїм батькам та рідній землі вірний син, щоб не всохло коріння, щоб родило насіння. Перші імпульси від ініціаторів цієї справи надійшли до Українського Фонду Культури, при якому є Спілка Кобзарів України.

П.: Розкажіть тоді про цю Спілку.

В.: Це є добровільна творча громадська організація професійних кобзарів, майстрів українських народних інструментів, дослідників кобзарського мистецтва, діяльність яких спрямована на відродження та розвиток як традиційного, так і сучасного кобзарства.

П.: Яка мета і завдання Спілки?

В.: Розуміючи кобзарство, як унікальний вид музично-поетичної творчості, що ґрунтується на віковічних традиціях історичного розвитку і духовного життя українського народу і є невід'ємною складовою частиною його культурної спадщини, члени Спілки головною метою визнають значне підвищення дієвості кобзарства в революційній перебудові суспільства у справі духовного відродження людини.

П.: Які є головні завдання Спілки?

В.: Відродження кобзарських традицій, вшанування пам'яті видатних кобзарів, пошук в народі талановитих кобзарів та включення їх до творчої діяльності створення майстерень та виготовлення народних музичних інструментів, організація постійної мистецької роботи кобзарів серед

населення, систематичне проведення творчих показів кобзарського мистецтва, налагодження зв'язків з культурними установами України і кобзарями зарубіжних країн, проведення науковопрактичних конференцій, семінарів, зустрічей з питань історії та розвитку кобзарства, створення постійно діючого друкованого органу, пропагування кобзарського мистецтва засобами масової інформації, створення бібліотеки кобзарського мистецтва, брати участь у виробництві значків, пам'ятних медалів на кобзарську тематику, постійне збагачення кобзарського матеріалу.

П.: Хто може бути членом Спілки, їх права і обов'язки?

В.: Можуть бути кобзарі, майстри виготовлення народних інструментів, творчі працівники, що досліджують кобзарство. В члени приймається на підставі заяви таємним голосуванням. Члени мають право обирати керівні органи і бути до них обраними. Члени спілки зобов'язані брати активну участь у роботі Спілки, сприяти розвитку кобзарського мистецтва.

П.: Яка є організаційна структура Спілки?

В.: Об'єднує кобзарів, кобзарські майстерні, цехи, школи тощо. Прямим таємним голосуванням обирає Раду Кобзарів, ревізійну комісію, розглядає і вирішує питання розвитку кобзарства визначає завдання та організаційні форми діяльності.

П.: Що це є Рада Кобзарів?

В.: Координує творчу діяльність членів, обговорює звіти керівників секцій репрезентує спілку в усіх державних установах та в громадських організаціях.

П.: Який є юридичний статус спілки?

В.: Є юридичною особою і може набувати прав та нести обов'язки. Має штамп і круглу печатку.

П.: І останнє — як ви бачите відродження кобзарства на Україні?

В.: Бачу через дві призми — наявні коюзарські сили і заснування шкіл кобзарського мистецтва.

ДОРОГІ БАНДРУСТИ! Нехай журнал „БАНДУРА” буде Вашим найкращим подарунком для Ваших друзів і знайомих з нагоди: іменин, дня народження, різдвяних чи великодних свят.

ГРИГОРІЙ КИТАСТИЙ ПОВЕРТАЄТЬСЯ НА УКРАЇНУ

Наш час — це час національного відродження, а наш обов'язок — не обійти увагою жодної частинки української культури, якою б забутою чи невивченою вона не була. Виходячи з цього, Головна редакція музичного мовлення Українського радіо підготувала цикл передач "Кобзарське мистецтво", в якому прозвучали зворушливі розповіді про наших співвітчизників-бандуристів за кордоном, про їхнє життя і творчість. Передачі провів, головним чином, редактор Юрій Боровик, ентузіазм і зацікавленість якого в справі популяризації виконавства на бандурі заслуговують особливої уваги. Звучали радіобесіди із солістами Капелі бандуристів імени Тараса Шевченка з Детройту Юліаном Китастиком та Віктором Мішаловим. Чи не вперше за багато десятиліть на Україні звучала музика засновника Капелі, диригента, педагога, музичного діяча Григорія Китастого.

На початку квітня цього року у Києві гостювала дружина виданого кобзаря Галина Китаста, яка мешкає у Сан-Дієго. Моя зустріч з нею та інтерв'ю, яке Галина дала для Українського радіо, стали матеріалом ще однієї передачі, що не входить до циклу "Кобзарське мистецтво", але співзвучна йому і торкається теми творчості українців за кордоном.

З самого початку нашої розмови Галина Китаста розповіла, що вона привезла медичні інструменти одноразового використання для лікування дітей, які постраждали від чорнобильської катастрофи, і передала їх дитячій лікарні ч. 2 міста Києва. Це була одна ціль гості.

Друга ціль — поширення музики Григорія Китастого на його Батьківщині. Ось що сказала Галина Китаста:

— Чи не найбільшим бажанням мого чоловіка було повернення на Батьківщину. Але він цього не дочекався, бо помер шість років тому. Людське тіло вмирає, але твори, які він залишив, невмирущі. Отже я вважаю, що привезла на Україну живого Китастого. Я привезла понад 500 аркушів нот його композицій, переважно для кобзарського виконавства. Це думи, сольові співи, а також твори для симфонічної оркестри. Я привезла Службу Божу, котру Григорій Китастикий написав для православної церкви, монографію, що була видана до 700-річчя композитора. Хочу віддати це все до бібліотек, щоб люди могли ознайомитись.

Далі Галина Китаста розповіла, що з ініціативи спільного українсько-канадського підприємства "Кобза" і при підтримці українських митців на Україні плянується повне видання творів Григорія Китастого.

Особливо зворушливо видалася розповідь американської гості про участь Дітройтської Капелі бандуристів імени Тараса Шевченка під керівництвом Григорія Китастого у святкуванні трагічної дати — 50-річчя голоду на Україні 1933 року.

У радіобесіді з Галиною Китастою вперше для широкого загалу

українських слухачів звучали "Боже Великий, єдиний, нам Україну храни" і такі твори Григорія Китастого як марш "Україна" та "Вставай, народе!", а також українські народні пісні у виконанні прославленого музиканта.

Галина Бабій

редактор Головної редакції музичного мовлення Українського радіо.

ПОДАД СТО БАНДУРИСТІВ

Понад сто бандуристів Південної Америки виступили на посв яченні пам'ятника Тарасові Шевченкові 3-го грудня минулого року в Пруденто-полісі, Бразилія.

Звичайно, що в підготові до величавих святкувань включились усі недавно засновані кобзарські колективи Аргентини, Бразилії і Парагваю.

Заздалегдь я постарався вислати до тих країн найкращих інструкторів гри на бандурі: Валентину Родак з Торонто і Петра Китастого з Дітройту. Їх завдання було скоординувати спільний виступ, а також підготувати всі ансамблі бандуристів, які мали б виступати на різних бенкетах з нагоди відвідин усіх центрів Аргентини і Бразилії достойним президентом СКВУ Юрієм Шимком.

Спочатку виїхала Валентина Родак, яка була там повних шість тижнів, а почала свої відвідини від Буенос Айресу. Ще в 1966 році вона заснувала в Торонто ансамбль бандуристів ім. Гната Хоткевича.

В. Родак — випускниця торонтздського університету, по професією —вчителька музики, довголітній диригент катедрального хору св. Володимира в Торонто. Вона також є організатором багатьох кобзвських таборів. Моючи такі кваліфікації, вона користувалась величезним успіхом по всіх ансамблях, які приймали її тепло і були нею просто зачаровані. тож і не дивно, що вона керувала збірними ансамблями на спортовому стадіоні Жілмара Ажіберта, який вміщує 100,000 глядачів. Сама поява великої кількості бандуристів зробила враження на присутніх, в багатьох було видно сльози на очах.

Петро Китастий — член Капелі ім. Т. Шевченка в Дітройті від 1942 року. Він також є членом езекутиви хору і мистецької ради та керівником репрезентувного комітету капелі.

В куритибі він перейшов спільний репертуар в ансамблем старших, а відтак працював з наймолодшими, які є згуртовані в ансамблі "Фіялки" під опікою молодшої сестри Кир Єфрема, в всі вони грають на мадих "полтавках". Він був зачарований дітьми цієї групи, дав їм свій самостійний концерт, а також для ширшого громадянства другий у великій залі Полтави.

Слід згадати, що всі бандуристи Аргентини приїхали на спільний виступ автобусами, про які подбав д-р В. Іваницький.

Тяжко собі уявити, що ще три роки тому ті бандуристи не тільки не тримали бандури в руках, але її ніколи не бачили.

Микола Чорний

ВЕЛИЧАВІ СВЯТКУВАННЯ

З нагоди посвячення пам'ятника Т. Шевченкові в Прудентополі — Бразилія
3-го грудня 1989

Збірні групи бандуристів виступили під керівництвом Валентини Родак

БРАВО, БАНДУРИСТИ З АМЕРИКИ

Україна завжди була багата на народні таланти. І насамперед це стосується співців-рапсодів, яких прозвали кобзарями. Як відомо, вони мали у своєму доробку твори, в яких так чи інакше відгукувалися на події життя — то радісні, то, в більшості, сумні. Тому й жилося їм нелегко, адже багато кому не подобалась та правда, що несли вони людям. Історія знає чимало прикладів, коли кобзарям намагалися перешкодити, ставили умови, забороняли виконувати ті чи інші твори. І за царя, і після, і в нашому начебто цивілізованому і до певної міри демократичному суспільстві. Не так легко долаються стереотипи, що стверджувалися у свідомості десятиліттями. Використовуючи нові можливості, які виникають нині, ми стали пильніше вдивлятися в минуле, прагнучи знайти відповіді на багато питань. І почали знаходити те, що шукали, що колись загубили, на щастя, не все і не назавжди. Тож хочеться віддати людям все, чого вони не дочули, не дізналися, чим не збагатилися творчо і духовно.

В Українському радіо з Києва у квітні цього року прозвучала серія передач, які були присвячені кобзарським традиціям української громади, що живе на півночі Сполучених Штатів. Це об'ємна розповідь, підготовлена разом із Юліяном Китастиком та Віктором Мішаловим, які гостювали у нас. Як справжні народні співці минулого, вони подорожували з концертами по Україні, виступаючи і у великих залах і на імпровізованих невеличких сценках просто неба. Ми запросили музикантів до радіостудії і наша бесіда вилилася у п'ять передач, що почули мільйони слухачів. Хочеться подякувати Юліянові Китастику та Вікторові Мішалову за їхню цікаву розповідь, за записи, які вони запропонували нам. У першому годинному випуску "Кобзарського мистецтва" (так зветься наш цикл передач, який був водночас і анонсом до наступних) звучали: капеля бандуристів імені Т. Шевченка, голос та бандура Григорія Китастого, слухачі почули гру Віктора Мішалова, виступ Юліяна Китастого.

Не можу не сказати й кілька слів про музику. "Гомін степів" — інструментальна композиція Григорія Китастого — вразила своєю яскравою темою, довершеністю форми. Жартівлива народна картинка "Про Явтуха" у тому ж виконанні теж, мабуть, не залишила слухачів байдужими, адже щоб так її виконати, треба не лише бути майстром-музикантом і водночас актором, а й глибоко відчувати природу української пісні. Юліян Китастикий заграє цього разу кілька творів, вокальних та інструментальних. Звернув увагу на його блискучу техніку гри, а особливо на те, що звертається він до кобзарських джерел, до старовинної бандури, зокрема у пісні "Нема в світі правди", якої, до речі, ми не маємо у фондах радіо, хоча подеколи і звучить вона у виконанні кобзарів, зокрема ліринка-фолкльориста Михайла Хая під час його виступів.

Як я вже згадував, у передачі брав участь Віктор Мішалов. Розмова точилася навкруг традицій кобзарських шкіл в Австралії і в Америці, у яких збереглися елементи так званого "харківського" способу гри на

бандурі. На жаль, у нас на Україні харківський спосіб не використовується у професіоналів, майже загублений. Віктор проілюстрував цікавий твір Гната Хоткевича "Невільничий ринок у Кафі", який багато слухачів почули, певно, вперше. В записках на радіо його також немає, з відомих причин.

Декілька слів хочу сказати про гру і спів капелі бандуристів з Дітройту, висловлюючи не лише свої враження. У них відчувається інша від нашої школа, особливо школа гри. Приємно відзначити і легкість бандурних пасажів, і прозору голосову партитуру, і досить високий мистецький рівень, якщо врахувати, що учасники капелі, за нашим розумінням, — аматори, адже не весь свій час віддають капелі.

У наступних передачах слухачі більш докладно дізналися про Капелю бандуристів імени Т. Шевченка, її шлях, що вів від Києва до Дітройту. Звучали народні пісні, твори Григорія Китастого. Розповідав про капелю Юліян Китастий, до речі, він же й провів решту передач. В одній із них йшлося про життя і творчість Григорія Китастого. Ми дізналися про цікаву форму роботи з молоддю, яку він започаткував, — літні табори відпочинку, в яких вчив грати на бандурі чи не всіх бажаючих. У такій невимушеній атмосфері молоді люди і мали зробити свій вибір. Григорій Китастий не лише майстер виконання, тонкий інтерпретатор народної пісні, але й творець власних пісень, що западають в душу надовго, наприклад, пісня "Як давно" на вірш Олександра Підсухи. Також до вподоби, а тому й добре запам'ятовуються, його інструментальні композиції. Я вже називав "Гомін степів". Добре звучать і його "Львівські фрагменти".

Одну з передач ми присвятили Юліянові Китастому. Від першої особи слухачі дізналися і про різновиди інструмента, які опанував бандурист, про пісні й інструментальні мініатюри, що прозвучали в радіо вперше. В останній передачі цього циклу відбулося знайомство з молодими бандуристами, які, до певної міри, продовжують традиції батьків і дідів, своїм захопленням бандурою та українською піснею протидіють асиміляції, зберігають традиції. Це ансамбль "Гомін степів" з Нью-Йорку. Приємно відзначити, як злагоджено звучить хор, та й з бандурою, нелегким інструментом, впорались вони непогано. І ще звернув увагу — музикантів заохочують спробувати обробити народну пісню. Прозвучала "Ой піду я до млина", яку опрацювала Оля Ходоба в децю модерному стилі. В цілому, прослухавши всі п'ять передач "Кобзарського мистецтва", гадаю, слухачі вже мають певне уявлення як і що збереглося за океаном із кобзарської спадщини і які там мистецькі сили. Передачі дістали схвальні відгуки і від слухачів, і від фахівців. Слова подяки я почув від професора Київської консерваторії, викладача кляси бандури Сергія Баштана. Хоч він і не провадить харківського способу гри на бандурі, викладає так званий "київський", його зацікавили можливості харківської бандури у творі Г. Хоткевича "Невільничий ринок у Кафі", який майстерно виконав Віктор Мішалов. Бандуристом-віртуозом назвала Юліяна Китастого дружина відомого на Україні бандуриста Андрія Омельченка, який пішов

з життя, Галина Омельченко. Тривалий час, поки не пішла на пенсію, вона працювала редактором народної музики Українського радіо. Зворушили її теплі слова на адресу Віктора Мішалова, який в останні роки життя її чоловіка підтримував з ним дружні стосунки, щиро цікавився його мистецтвом, старався якнайбільше взяти від нього корисного, поважав його як учителя.

Підсумовуючи сказане, хочу ще раз подякувати Юліянові Китаєстому та Вікторові Мішалову за їхню подвижницьку діяльність, за відкриті сторінки життя бандуристів у Північній Америці.

Юрій Боровик

редактор Головної редакції музичного мовлення Українського радіо.

КОБЗАРСТВО ПУСКАЄ КОРЕНІ У ЮГОСЛАВІЇ

Якщо ще два роки тому ми могли говорити лише про одного бандуриста у Югославії, *Олексу Павлишина*, цього року можна говорити вже про десятку. Бандура у Югославії до цих пір була мало відомим інструментом, навіть серед українців. Українська громада у Югославії — переважно галицькі селяни, предки яких сто років тому почали переселюватися на простори сьогоднішньої Югославії. З інструментів вони з собою приносили скрипки, цимбали і бубни. Про бандуру знали хіба з пісень. Про бандуру почалося більше говорити і знати аж у післявоєнні часи, коли контакти з Українлю стали частіші. Тоді і українська громада Югославії почала розуміти, що бандура — це український національний інструмент.

Перший бандуру придбав Олекса Павлишин. Він був самоук, але осягнув неабиякий рівень виконання. Його гра і приємний баритон розносили краси української пісні по цілій Югославії

Два роки тому виникла можливість іти на кобзарські курси до Мюнхену. В 1989 році на тих курсах було чотири молодих бандуристи з Югославії, а в 1990 році вже шість: *Надія Капроцька, Соня Павлишин, Ігор Павлишин, Тетяна Ошті, Тетяна Шагадин та Роест Гралюк*. Їхнє перебування у Мюнхені дало їм змогу багато навчитися. Вже в серпні 1990 року, коли всі разом виступили на вс'яткуванні 100-річниці переселення українців до Югославії. Таким чином Югославія дістала і першу капелю бандуристів, в це завдяки фундації УВУ, яка наділила стипендії для юних музикантів. Надіємося, що і у майбутньому двері УВУ будуть відкритими для молодих з Югославії, охочих оволодіти кобзарське мистецтво.

Михайло Ляхович

НА ПОБАЧЕННЯ З РІДНОЮ ЗЕМЛЕЮ

...Дзвеніла-плакала бандура. Здавалося, перед людьми, які вщент заповнили залю, розступилися стіни і свіжий вітер рідних степів торкнувся кожного. А за ним — крик горлиці і тихий шепіт дібров, тупіт козацьких коней і бойова пісня.

Усі барви і неперевершену красу батьківської землі увібрала в себе ця чарівна мелодія. Навіть важко було уявити, що наша старовинна бандура може своїм срібним співом передати так багато. Музична п'єса "Гомін степів" написана Григорієм Китастим. У кожному звуці твору — туга людей, які волею долі опинилися далеко від Вітчизни, за океаном.

Два молодих американських кобзарі з Дітройту Павло Писаренко та Юліян Китастий вперше приїхали на Україну. Вони належать до того покоління, що народилося далеко від отчого дому. І все ж зберігає рідні традиції. Свою програму молоді митці присвятили ювілеєві Тараса Шевченка.

Жителі міст і сіл Тернопільщини мали змогу першими ознайомитися з творчим доробком гостей, і скажу відверто: він справляє сильне враження. Програма поєднує воедино старовинну музику й музику українську сімнадцятого-вісімнадцятого століття, старовинні козацькі пісні й думи (багато з яких, до речі, слухачі чули вперше), кобзарський гумор. А ще — пісні та музичні п'єси, створені у середовищі української еміграції.

Не менш цікавою була розмова Павла і Юліяна з тернопільчанами:

— Ми їхали цілу ніч, а на ранок, такий ясний і теплий, на нас чекала незабутня зустріч. Молодь в українському вбранні, у вінках, дехто мокрий, бо довелося викупатися в озері — це ж була купальська ніч, піснями зустрічала нас. Хіба передати словами усі наші почуття цієї миті!

— А ще, знаєте, коли ми співали в селах, просто неба, і бачили людей — таких красивих і щирих — і ті степи, і ті діброви, про які нам з дитинства розповідали дідусі й бабусі там, в Америці, можливо, вперше по-справжньому зрозуміли їх. Рідна земля весь час сниться старшому поколінню еміграції. Саме тому вони так послідовно тримаються своєї мови, своїх звичаїв.

— Павле і Юліяне, ви багато подорожуєте по світу. Скажіть, як сприймає молоде покоління української еміграції народне мистецтво, зокрема бандуру?

— З великою повагою і зацікавленістю. У нас, в США і Канаді, в інших країнах існують школи, курси спеціально для бажаючих навчитися гри на бандурі. Діти це роблять залюбки. Зважте при цьому, що це вже четверте покоління еміграції. При цьому спілкуємось ми тільки українською мовою. Така вимога батьків.

— Перед поїздкою на Україну я повернувся з Бразилії, — розповідає Юліян, — де викладав на молодіжних курсах бандуристів. Взагалі, серед молодого покоління особливо відчуті потяг до пізнання історії, культури України, до пізнання своїх коренів, свого "я" як представника української

нації. Нам приємно, що цей потяг властивий і юнакам та дівчатам в Радянському Союзі.

Недавно Павло записав у Канаді платівку старовинних козацьких пісень. Робота була помічена фахівцями, людьми, які захоплюються мистецтвом у Канаді та Америці. Кобзарська пісня знайшла своїх шанувальників і в англomовному середовищі. Як розповідали П. Писаренко та Ю. Китастих, у їхній країні постійно проводяться міжнародні музичні фестивалі, де хлопці представляють кобзарське мистецтво, народні пісні, думи. Глядачі завжди приймають їх тепло. Щоправда, перед думою або козацькою піснею доводиться переказувати зміст по-англійськи, розповідати про ту чи іншу історичну подію, що лягла в основу твору.

Молоді американські митці репрезентують новостворену українсько-канадську фірму "Кобза", яка ставить собі за мету пропагувати українське мистецтво у світі як радянських композиторів, так і емігрантських майстрів. До речі, фірма "Кобза" виступила спонсором республіканського фестивалю української естрадної пісні "Червона рута", що відбувся у вересні в Чернівцях.

Н. Кучер

Шевченківський концерт в Рівному (Волинь) в 1939 р.

UKRAINIAN BANDURIST FROM LVIV RELOCATES TO UNITED STATES

By Nick Czorny

In November of 1989 our Ukrainian community in the United States became enriched by the arrival of bandura virtuoso Olia Herasymenko from Lviv, Ukraine.

Ms. Herasymenko inherited her remarkable musical talent from her father Vasyl Herasymenko, professor of bandura at the Lysenko Conservatory in Lviv. In addition to his accomplishments as a performer, teacher and organizer of bandura ensembles, Mr. Herasymenko is the inventor of a new type of concert bandura with 66 strings and a progressive mechanism for changing tonalities. His bandura is considerably lighter (only one-third the weight of a concert bandura made in Chernihiv) and yet possesses a powerful, silvery tone.

Ms. Herasymenko belongs to the new generation of bandurists in Ukraine. She began her musical education as a piano student at the Lviv Music School. Her father realized that in order to acquaint her with the great heritage of classical music of the world, the piano would provide the best medium. When Olia was 14, she began intensive bandura instruction with her father. Actually, from childhood on, the sounds of bandura music were constantly present in the Herasymenko household. Her father's playing and that of his students was supplemented by frequent trips to ensemble rehearsals and concerts to which young Olia and her sister Oksana were frequently invited by their father.

In 1973 Olia and her younger sister officially enrolled as bandura students of their father at the Lviv School of Music. While students at that school, the Herasymenko sisters and their friend Olia Voitovych organized a bandura trio and began a lively concert activity. This concertizing schedule continued after they transferred to the Lviv Lysenko Conservatory as full-time students, majoring in bandura (1977-1982).

With the help of M. Herasymenko much vocal and instrumental music was transcribed, arranged and composed for the trio during that time. From 1978 to 1989 four complete programs were taped for TV. Each included 10 to 12 new compositions. Other programs were played live on TV and the radio.

In 1978 the trio began working with composer Volodymyr Ivasiuk, then a student at the Lviv Conservatory. For his 1979 diploma recital broadcast on television the trio presented two of his new compositions. They were "Danyla" and "Shumyt Pshenytsia, Yak Duany." Young Ivasiuk had become extremely popular in Ukraine and was preparing his next concert. He gave his newest composition "Kalyna Prymorozhena" to Ms. Herasymenko in order to begin rehearsing it with the trio, but in March of 1979 he was silenced forever by enemies who were trying to destroy everything that was Ukrainian. The premiere performance of Ivasiuk's last composition was taped by the trio for Kiev Radio and also performed in a live concert in 1980.

The bandura trio continued a busy concert schedule while its members pursued studies at the conservatory. Many new and old compositions were

performed and many excellent recordings could have been made, had there been a recording studio in Ukraine, and had the Ukrainian government been inclined to financially support Ukrainian culture.

Since 1973 the trio concertized not only in Ukraine, but also in Poland, Vietnam, Japan, Spain, West Germany and the Philippines. In addition to Ukrainian folk songs and original compositions of Ukrainian composers Bilash, Zuyev, Kos-Anatolsky, Kozak, Shapovalenko, Yanivsky, Laniuk and others, the programs included songs of other nations, as well as complex instrumental concert music by Lysenko, Boccherini, Tchaikovsky, Chopin and others.

Despite her travels through other countries, Ms. Herasymenko never became aware of the large number of Ukrainians who lived there, until the Ukrainians press in Ukraine was allowed to write about it in recent years. "It did not hurt us to learn native folk songs in the particular language of the country where we concertized, but it would have also been most fulfilling for us to have the opportunity to sing and play our own Ukrainian music for our Ukrainian brothers and sisters abroad," she noted.

After graduation from the Lysenko Conservatory in Lviv with a bachelor's degree in 1982, Ms. Herasymenko was appointed concertmaster of the National Instrumental Ensemble and taught a class of bandura there. At the same time she continued as artistic director and performer in the trio, which she likes to compare with a string quartet as an established musical unit. Such ensembles have excellent potential, as their technical skills are constantly improving and the literature is becoming more plentiful.

In addition to her involvement with the trio, Ms. Herasymenko continued to work on her solo repertoire. Among the larger form compositions in her repertoire are the Sonata by Kolomiets, Concerto for Bandura and Orchestra by Dremliuha, her own adaptation of the A minor Concerto by Vivaldi, the recently discovered (by Markevych, in the Paris archives) Concerto in D Major by Bortniansky, and a Concerto for Bandura and Orchestra by Ukrainian American composer Yuriy Oliynyk. The smaller pieces include those of Demliuha, Bashtan, Hembera, Miaskov and her sister, Oksana Herasymenko, who is a prolific composer and arranger of music for bandura.

After enrollment at the Kiev Tchaikovsky Conservatory in 1988, Ms. Herasymenko prepared her first pregraduation recital consisting of solo bandura music and a second program devoted to music for bandura trio. In the same year she also became assistant professor of bandura at the conservatory.

The year 1988 was eventful indeed, because the trio under her direction won the All-Ukrainian Competition in Ivano-Frankivske. The trio performed music especially written for this competition: "Maty Nasha" and "De ty Ptasyno" by the talented young composer Y. Laniuk and "Phantasia" by Oksana Herasymenko.

In 1989 Ms. Herasymenko obtained her master's degree from the Kiev Tchaikovsky Conservatory. For her graduation recital she played all three movements of the "First American Concerto for Bandura and Orchestra" by Mr. Oliynyk. The audience, as well as the members of the committee, responded to the new work with enthusiasm and favorable comments.

Olia, whose talents overlap into painting, designing and embroidering, often made entire outfits for the trio ensembles under her direction.

Olya Herasymenko

Bandura Trio. From left: Khrystiya Zatlutska, Olya Voitovych, Olya Herasymenko

In 1989 Ms. Herasymenko obtained her master's degree from the Kiev Tchaikovsky Conservatory. For her graduation recital she played all three movements of the "First American Concerto for Bandura and Orchestra" by Mr. Oliynyk. The audience, as well as the members of the committee, responded to the new work with enthusiasm and favorable comments.

The concerto had been written for Australian bandurist Victor Mishalow in 1987. Ms. Herasymenko became the first performer of this effective work in Lutske, Ukraine, in 1988, played a second performance in Lviv, her native city, in 1989, and finally in Kiev, as stated above. It is because of this concerto that in 1988 she became acquainted with and recently married Mr. Oliynyk.

Presently residing in the USA, Ola Herasymenko-Oliynyk gave her first public concert in San Francisco, California on January 21, 1990 with great success. She is scheduled to play in San Francisco again on April 1 and in New York City on April 20th. She will also appear in Sacramento, California on March 17th and June 10th of 1990.

We are hoping that Ola Herasymenko Oliynyk will often present full programs for American and Ukrainian audiences and will continue to popularize our beautiful national instrument — the bandura.

Andante cantabile

ЕЛЕГІЯ – ELEGIA

Oksana Herasymenko

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a series of chords and arpeggiated figures. The lower staff is in bass clef and contains a simple melodic line. The dynamic marking *mf* is placed at the beginning of the first measure. A hairpin crescendo symbol is drawn across the first two measures.

The second system continues the musical notation from the first system. It features similar chordal textures in the upper staff and a steady melodic progression in the lower staff. A hairpin crescendo symbol is drawn across the first two measures.

The third system of the score shows a change in dynamics. The upper staff continues with complex chordal patterns, and the lower staff has a few more notes. The dynamic marking *mp* is placed in the third measure. A hairpin crescendo symbol is drawn across the first two measures.

The fourth system begins with the instruction *poco a poco crescendo* written in the left margin. The upper staff features dense chordal textures, and the lower staff continues its melodic line. A hairpin crescendo symbol is drawn across the first two measures.

The fifth system concludes the piece. The upper staff has a final, more complex chordal passage. The lower staff ends with a few notes. The dynamic marking *f* is at the start, and *dim.* is written in the third measure. A hairpin crescendo symbol is drawn across the first two measures.

Handwritten musical notation for the first system. It consists of two staves. The upper staff has a treble clef and contains several measures of chords and melodic lines. The lower staff has a bass clef and contains a few notes. The word "rit." is written below the first measure of the upper staff. The dynamic marking "p" is written below the first measure of the upper staff.

Handwritten musical notation for the second system. It consists of two staves. The upper staff has a treble clef and contains several measures of chords and melodic lines. The lower staff has a bass clef and contains a few notes. There are some markings above the first measure of the upper staff, including a bracket and the number "9".

Handwritten musical notation for the third system. It consists of two staves. The upper staff has a treble clef and contains several measures of chords and melodic lines. The lower staff has a bass clef and contains a few notes. The dynamic marking "f" is written below the third measure of the upper staff. The word "rit." is written below the last measure of the upper staff.

Handwritten musical notation for the fourth system. It consists of two staves. The upper staff has a treble clef and contains several measures of chords and melodic lines. The lower staff has a bass clef and contains a few notes. The dynamic marking "mf" is written below the first measure of the upper staff. The instruction "poco a poco cresc. y acelerando" is written below the third measure of the upper staff.

Handwritten musical notation for the fifth system. It consists of two staves. The upper staff has a treble clef and contains several measures of chords and melodic lines. The lower staff has a bass clef and contains a few notes. The dynamic marking "f" is written below the third measure of the upper staff. The word "rit." is written below the last measure of the upper staff.

a tempo
mf

First system of a piano score. The right hand features a complex, rhythmic texture with many beamed notes and chords. The left hand has a simple bass line with quarter and eighth notes. The tempo is marked 'a tempo' and the dynamic is 'mf'.

Second system of the piano score. The right hand continues with dense, beamed passages. The left hand maintains a steady bass line. There are some slurs and ties in the right hand.

mp

Third system of the piano score. The right hand has a more melodic line with sixteenth-note runs and slurs. The left hand has a few notes. The dynamic is marked 'mp'.

mp

Fourth system of the piano score. The right hand features a continuous sixteenth-note pattern. The left hand has a few notes. The dynamic is marked 'mp'.

Fifth system of the piano score. The right hand continues with the sixteenth-note pattern. The left hand has a few notes. The system ends with a sharp sign in the right hand.

First system of musical notation. The upper staff features a complex, rapid melodic line with many beamed notes. The lower staff contains a simple bass line with a few notes.

Second system of musical notation. The upper staff continues the complex melodic line. The lower staff has a few notes. A dynamic marking *mf* is present in the first measure of the upper staff.

Third system of musical notation. The upper staff continues the complex melodic line. The lower staff has a few notes.

Fourth system of musical notation. The upper staff continues the complex melodic line. The lower staff has a few notes.

Fifth system of musical notation. The upper staff continues the complex melodic line. The lower staff has a few notes.

First system of musical notation. The treble clef staff begins with a forte (*f*) dynamic marking. The music consists of a melodic line with slurs and a bass line with a half note accompaniment. The key signature has two flats.

Second system of musical notation. The treble clef staff continues with a melodic line featuring slurs and ties. The bass line continues with a half note accompaniment.

Third system of musical notation. The treble clef staff includes dynamic markings of *p* and *f*. The bass line continues with a half note accompaniment.

Fourth system of musical notation. The treble clef staff includes the instruction *poco a poco dim.*. The bass line continues with a half note accompaniment.

Fifth system of musical notation. The treble clef staff includes dynamic markings of *mp*, *rit.*, and *p*. The bass line continues with a half note accompaniment.

ЛЕТИ МОЯ ПІСНЕ

В 1000-ліття хрещення України) слова та муз. Ірина й Люба Завадівські

Музична партитура першого речення пісні. Включає три системи нот: верхня (голос), середня (ліва рука фортепіано) та нижня (права рука фортепіано). Темп 3/4, тональність D-dur. Ліричні літери: Ле - ти мо-я пісню в небе-сні простори не-си-ся кра

Музична партитура другого речення пісні. Включає три системи нот: верхня (голос), середня (ліва рука фортепіано) та нижня (права рука фортепіано). Ліричні літери: со-ю ве-се-лки ду-ги ле-ти й зупини-ся аж над Чорним

Музична партитура третього речення пісні. Включає три системи нот: верхня (голос), середня (ліва рука фортепіано) та нижня (права рука фортепіано). Ліричні літери: мо-рем над Ки-є-вом рідним зо-ре-ю зле-ти Ле-ти. Знак повторення (1. і 2.) вказує на повторення певних нотних фігур.

Ірина/Люба Завадівські/1998

Де тисяча років тому, у Славуті,
Хрестилася Київська Русь молода —
І хрест золотистий піднявся угору
І правду понесла могутня ріка.

Лети, моя пісне, в небесні простори
І там зупинися де рідний мій край —
І в тисячоліття Христової віри
Від мене з-за моря привіт передай.

Ірина і Люба Завадівські живуть у Клівленді, Огайо. Навчалися музики та співу в різних школах, а гри на бандурі у сл. п. маестра Григорія Китастого. Грали в ансамблі місцевої школи бандуристів, а опісля були її інструкторами.

Десять років тому, вони створили свій дует та виступають на різних місцевих та позамісцевих імпрезах: концертах, академіях, фестивалях, радіо, телевізії. Їхній репертуар складається зі старих та сучасних українських пісень, які вони самі аранжують для бандури та пристосовують для різних okazji. Включають у нього і свої власні композиції. Своєю грою на бандурі та співом стараються передати слухачам красу української пісні та відчуття її сентимент.

МИХАЙЛО КОБЗЕЙ

Родом він з Солотвина Івано-Франківської області, самотній і вже, як то кажуть, у похилому віці.

Від молодих літ мав замилювання до різьблення по дереві. Після Другої світової війни опинився у таборах переселенців, де провадив малярську різьбарню, а також столярську майстерню.

Згодом він присвятив багато уваги і часу виробленню бандур. Був великим приятелем молоді і коли переїхав до Америки і поселився в Рочестері, то організував там гуртки, де вчив виробляти бандури. Саме в той час був великий попит на бандури, їх не було де дістати. Зробив він бандур досить багато і постачав для ансамблів по цілій Америці. При тому він навіть вчив молодь грати на бандурі.

Крім бандур Михайло Кобзей виробляв також цимбали, скрипки. З-під його здібних рук вийшли два дерев'яні драбинясті вози (однокінка і двокінка).

Усі свої мистецькі вироби, а головню бандури, він передав у Рочестері для Українського Музею.

ІНТЕРВ'Ю З МЕЦЕНАТОМ МИКОЛОЮ ЧОРНИМ

Пан Микола Чорний, відомий нам як невтомний ентузіяст і добродій у справі розвитку кобзарського мистецтва, загостив до редакції "Хлібороба" під час його короткого перебування ц.м. в Курітибі. Пан Микола Чорний є директором Школи Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку і редагує журнал "Бандура".

П.: Пане Миколо Чорний! Знаючи про Ваш ентузіязм у справі кобзарського мистецтва, коротко розкажіть про Вашу діяльність на цьому терені.

В.: Минуло 25 років як я віддаю кожному свою вільну хвилину для нашої золотострунної бандури, працюючи головню з молоддю. Я поставив собі задання: знайти пересемників кобзарського мистецтва.

Сьогодні по всіх закутках українського поселення, на всіх континентах існують менші чи більші гуртки, ансамблі, а також школи кобзарського мистецтва. Початок кобзарства дала наша славна капеля бандуристів ім. Т. Шевченка, яку німці під час Другої світової війни вивезли до концентраційного табору, а згодом звільнили її, і вона поселилась в м. Дітройті, США. Не меншою мірою спричинився до того світової слави віртуоз бандури проф. Василь Ємець, який вперше заснував у Києві капелю бандуристів, а відтак на еміграції в Празі, Чехословаччина, — вдурге. З бандурою в руках свого виробу, він об'їхав усі країни Європи, аж накінець поселився в Голлівуді, де виробляв високоякісні бандури і дуже багато писав на кобзарські теми.

При нашій Школі Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку ми, з самого початку її існування, почали видавати "Кобзарський Вісник", а після 8-ми літ — журнал "Бандура", який розходився по цілому світі. Звичайно ми були змушені збирати відомості про існуючі групи бандуристів по різних вільних країнах, куди закинула доля українців після Другої світової війни. Довідався я про Буенос-Айрес і Вашу Курітибу. Не гаючи часу, вибрався в дорогу відвідати їх. А тому, що я їхав з турою, мав нагоду відвідати усі центри, де найбільше поселились українці. Імпульсом до організованя кобзарських станиць в Південній Америці був Прудентопіль. Відвідав катехиток Св. Ольги, які співали мені українські пісні і виявили бажання вчитись грати на нашому історичному інструменті бандурі. Вертаючись додому (десять годин їзди літаком), я виробив плян кампанії збірки бандур. Замість до Нью-Йорку, я з турою поїхав до Торонта і на другий день зробив інтерв'ю з усіма українськими газетами в тій справі. Мені відразу вдалося там дістати три бандури. Відтак була зустріч з митрополитами обох церков, які мене підтримали чи, радше, були захоплені моїм пляном.

Підбадьорений початковими успіхами, я вернувся до Нью-Йорку і розгорнув широку кампанію збірки, яка дала позитивні наслідки. Дуже скоро, при помочі тур, які відбувались з Америки й Канади, мені вдалось

перекинути понад 100 бандур, а за три роки це число перейшло 200. На сьогоднішній день існують ансамблі осередків: в Аргентині: Буенос Айрес — 2, Апостолес, Міссіонес — 1, Хардін Америка — 1, Обера — 1; в Бразилії: Курітіба — 2, Прудентопіль — 2; в Парагваї: Енкарнасіон — 1.

П.: Які преспективи щодо майбутнього поширення і розвитку кобзарства в Південній Америці?

В.: Можливості кобзарського мистецтва вже є наглядні в таких місцевостях: Буенос Айрес — молодша група, себто найменших, на яких я персонально покладаю найбільшу надію і які є під керівництвом Марти Сищик і непересічно здібного Олеся Берегового; склад Ансамблю старших юнаків під керівництвом Петра Мицка останньо поповнився родиною Сенишиних, які з певних причин довго стояли отсоронь. В Міссіонес — Апостолес є сильна група молодих, які справді за дуже короткий час зробили замітний поступ під рукою проф. музики Маргарети Спасюк-Полутрянки. В Обері добре стоїть група, якою керує катехитка Марія Проник.

В Курітібі зовсім задовільно працює група наймолодших, яким я постарався "бейбі полтавки", під невтомним керівництвом Єлисавети Кривої. І нарешті, Ви вже мали нагоду подивляти ансамбль з колегії Св. Ольги в Прудентополі, який цього року обходить свій золотий ювілей. Не позаду лишається ансамбль катедри св. Йосафата.

Якщо всі ці кобзарські станиці будуть далі так працювати, то безперечно згодом Південна Америка зможе догнати Північну. Як би не було, минулого року на посвяченні пам'ятника Т. Шевченкові в Прудентополі взяли участь 105 бандуристів. Велика шкода, що Ваша преса не оцінила належно цей виступ збірних ансамблів.

П.: Щодо навчання гри на бандурі, лекції мусять базуватися лише на нотах, чи є допустими навчання на слух?

В.: Тільки на нотах. Навчання на слух, чи як у нас казали "на вухо", не має найменшої вартости. Це безперечно належить до глибокої минавшини. При Товаристві Українських Бандуристів ми маємо культурно-освітню секцію, яка має дуже дбайливо випрацьовані методи вправ гри на бандурі для початківців, середнього рівня і для більш заавансованих.

П.: Свого часу були чутки, що в 30-их роках у Києві відбувся з'їзд бандуристів, куди з'їхалися понад 2000 осіб і яких було всіх арештовано. Жоден з них на волю не вийшов. Ви знаєте щонебудь про це?

В.: Нам є добре відомо, що 300 з них були розстріляні. Славний музиколог Шостакович дуже розпачливо писав про це недавно в "Нью-Йорк Таймс", приходячи до висновку, що це була найбільша трагедія українських бандуристів, з якими в нелюдський спосіб розправились комуністи. Після цієї жорстокої розправи Радянський Союз дозволив творити ансамблі бандуристів, але вони були змушені грати і співати про "щасливе життя" колгоспників, свинарок і доярок.

П.: Як виглядає сьогодні справа кобзарства в Україні?

В.: В часи "перестройки" за останніх два роки кобзарство справді віджило. По всіх більших осередках є великі ансамблі. Минулого року в

Стрітівцях, біля Києва, постала перша Школа Кобзарського Мистецтва, з цілоденним навчанням і гуртожитком. Подібні школи постали на Переяславщині, а Галичині, на Тернопільщині і в Полтаві.

П.: Як відомо, в м. Чернігові існує фабрика бандур. Чи вони задовольняють аматорів і професійних бандуристів?

В.: Так і ні. Чернігівські бандури є високої якості і з добрим звуком. Одна дуже велика їх хиба, що вони є дуже тяжкі, зокрема для дівчат. Тепер проф. Львівської Консерваторії п. Герасименко почав виробляти бандури з механізмом багато легшим. Якщо вони підуть на масове виробництво, то це буде великий успіх.

П.: Після повалення царизму, перша Українська Капеля була заснована в Києві. На практиці усталилися два способи гри на бандурі: київський і харківський. Перший був простіший щодо різнобарвності, звучання і технічних можливостей. Київський спосіб відрізняється тим, що ліва рука оперує приструнками, а права — басами.

П.: Який спосіб сьогодні є домінуючий?

В.: Правдою є, що всі бандуристи грають сьогодні легшим способом, але харківським уже грає чимало заавансованих бандуристів. Цей спосіб пішов від одного із найславніших бандуристів Гната Хоткевича. Віктор Мішалов, молодий талановитий бандурист-віртуоз, є найбільшим сьогодні промотором цього способу і друкує в журналі "Бандура" лекції для його засвоєння.

Пане Миколо! Щиро Вам дякуємо і бажаємо повних успіхів надалі.

(Питання формулювали Іван Миколіч і П. Гарлецький)

В редакції "Хлібороб" — Куритиба — Бразилія. Зліва — Василь Каміненко, орг. референт Ансамблю Бандуристів в Куритибі, редактор Петро Гарлецький, М. Чорний, Іван Миколіч — директор друкарні "Хлібороба".

КОБЗАРСЬКИЙ КУРС ПРИ УВУ В МІНХЕНІ — 1990

Зліва: проф. П. Гой, перша в другому ряді Ала Куцевич — інструктор, перший з правого боку д-р М. Фаріон — керівник курсу, перший в другому ряді Остап Стахів — заступник керівника, посередині Христина Фаріон — інструктор.

Посередині д-р Марко Фаріон — керівник курсу.

МОЛОДІ БАНДУРИСТИ ПРОВІНЦІЇ МІССІОНЕС

У нашій чудовій зеленій провінції Міссіонес в Аргентині ростуть молоді бандуристи.

У провінції Міссіонес ще після Першої світової війни поселилось багато українців. Число їх значно зросло з приїздом сюди емігрантів після Другої світової війни. Ми їх тут дуже радо вітали, бо з ними приїхало багато культурних діячів, які займали різні становища по молодіжних, мистецьких і наукови установах на Рідних Землях. Цей подих з Рідної Землі дав нам насагу для праці свого народу, зокрема для тих, які виростали вже в Аргентині. У тих, що приїхали сюди раніше, відродилась спомини рідних земель, золотисті лани пшениці нашої урожайної землі, а ті поля повні наших пречудових квітів, яких наші батьки ніколи забути не можуть.

Я так любила слухати, як моя мамця оповідала про красу українських сіл на Україні. Про ті вишневі сади, про наші розлогі липи, про хрущів, які своїм шемрінням творили якісь дивні мелодії.

І хоч мені досі ніколи не довелось бути на землі моїх батьків, я у своїй уяві після неодноразових оповідань своєї дорогої матусі зовсім добре бачу українське село, повне, як казав Шевченко, чепурних хат, криницю біля хати, а біля них на дорозі повно наших молодих дівчат і хлопців, які вечорами до місяця виспівують українських пісень. Це мені особливо глибоко втілилось у мою "аргентинську" душу і я не раз пробувала наслідувати це тут на наших провінційних селах.

Молодь наша українська тут у соняшному, теплому Міссіонес звичайно гуртувалась при парохіях, а також при "Просвіті". Тут ми сходились, співали, організували танцювальні гуртки.

І зовсім несподівано ми довідались, що в недалекому місті Обера є гурток молоді, який грає на нашому національному інструменті бандурі. Досі про бандуру ми знали лише з оповідань. Коли ми про це довідались, а ще до того, що Чорний з Нью-Йорку привіз ті бандури для них, то спочатку не могли цього зрозуміти, щоб чорна людина цікавилась нашим інструментом. Але дуже скоро нам вияснили, що є такий добродій українець з Нью-Йорку, який почав організувати бандурні ансамблі по цілій Аргентині і Бразилії.

Не пройшло півроку, як нам вдалося з тим "Чорним" нав'язати контакт. Спочатку наші бажання були дуже скромні — дістати бодай три бандури. На наше непередбачене здивування пан Чорний постарався для нас аж 12 бандур. Видно, що на його заклик в Північній Америці відгукнулись добрі серця наших братів і сестер по крові. Нехай їх усіх Милосердний Господь надарить обильним здоров'ям, бо заплатити за них ми не є в стані. Одне, що ми можемо запевнити усіх тих, що бандури

для нас дарували, що вони у нас не припадають порохом, а використовуються належно.

На наше щастя якраз в тому часі в Обері відбувався одномісячний вишкіл бандуристів завдяки парохіві місцевої катедри і великому прихильникові бандури о. Оресту Карплюку. Він виявився не тільки любителем бандури, але людиною, яка дала кожному одну підтримку матеріальну для провідників бандури.

Від нас поїхала на ті курси Маргарета Спасюк-Полутранка, професор музики з Апостолес. Вона полюбила бандуру і опнувала її дуже швидко. Так зложилось, що за півроку відбувались вишколи гри на бандурі в Нью-Йорку і вона там пройшла ще один інтенсивний курс.

Вернувшись, дуже швидко взялася до навчання молоді і з приходом ще більше бандур вже на святкуваннях Хрещення України виступила дуже успішно з бандуристами, які нараховували майже 20, у великому амфітеатрі.

7-го березня ц.р. ми в Апостолес мали велику несподіванку. До нас завітав дуже дорогий гість з Нью-Йорку пан Микола Чорний, який привіз нам ще одну бандуру. Помимо того, що це в нас кінчаються вакації, багато дітвори є поза містом, нам вдалося зібрати більшість, яка належить тут до ансамблю "Живі Струни" і після приїзду з летовища привітати нашого добродія і опікуна в залі катехиток і продемонструвати йому, що ми досі навчились. Пан Микола Чорний поділився з нами не тільки відомостями кобзарськими, але також подіями, які тепер відбуваються на нашій рідній Україні. До нас він приїхав з Буенос-Айрес, де був учасником і дорадником в заснованню Товариства Українських Бандуристів Аргентини, до якого як член увійшов керівник "Живих Струн" з Апостолес проф. музики Маргарета Спасюк-Полутранка.

Присутність в Апостолес пана Миколи Чорного піднесла кобзарський дух у наших бандуристів і допомогла поширити наш вже досить чисельний ансамбль.

Він мав нагоду тут довідатись, що наша група не тільки росте, але й поширює кобзарство на цілий Міссіонес. Недавно в нас в Апостолес відбувся двотижневий інтенсивний курс гри на бандурі, а учасниками цього курсу, який налічував 20 осіб, були не тільки з нашого Апостолес, але з довколишніх осередків, де проживає чимало українців. Курс провела проф. Маргарета Спасюк-Полутранка. Вислід курсу був дуже успішний тим, що відразу відкрито нові кобзарські станиці в столиці Міссіонес Посадос, де бандуру буде вчити проф. музики Пасаламан Люїз Марія. Вони покищо мають три бандури, але надіються, як заявила старша сестра Діонізія Шевчук, вона є певна, що пан Чорний постарается для них більше.

Недалеко від Посадос є ще одна місцевість, де живе чимало українців, де парохом української церкви є рідний брат кир Андрея Сапеляка з Буенос Айрес о. Василь, який недавно був на Україні і привіз також три бандури. Там також є дуже багато молоді, як: не можуть дочекатись, коли візьмуть в руки наш улюблений інструмент бандуру. Звичайно їм також

будуть потрібні бандури, а вони покладають усі надії на пана Чорного. Одне, що є для нас потішаюче, що ми тут вже маємо тих, які перейшли вишколи під рукою славного бандуриста Юліяна, який був тут вже два рази, а один раз дуже мила з повним знанням бандури Валентина Родак з Торонта. Вона, до речі, своєю скромністю завоювала симпатію нас усіх.

Ми постарались подати вам, дорогі земляки Америки і Канади, перегляд росту і зацікавлення нашим історичним інструментом бандурою тут, в Міссіонес, Аргентина. Тепер ви самі подумайте, чи ми заслуговуємо на вашу дальшу фінансову підтримку. Якраз тепер наша країна Аргентина переживає найбільшу кризу в історії її існування. Ніхто не є спроможний купити навіть сопілку, а ми так хотіли б мати кружок сопілчан таких, як ми бачили минулого грудня в Куритибі, коли їздили на посвячення пам'ятника Т. Шевченкові. Там є великий гурток "Фіялки", які грають на сопілках і на малих бандурах.

І на кінець треба сказати про недавній великий успіх нашого ансамблю "Живі Струни" на величезному різдвяному концерті в Апостолес в амфітеатрі, який нараховує понад п'ять тисяч місць.

На тому концерті виступали балетні групи, хорові і танцювальні. Але, кажемо вам щиро, що найбільше овацій дістали наші бандуристи бо публіка вшанувала їх вставанням з місць.

Нехай живе наш національний інструмент, який чарує нашу аргентинську публіку!

Маргарета Спасюк-Полутрянка

Апостолес, Аргентина

Учасники інтенсивного курсу гри на бандурі в Апостолес, Аргентина під керівництвом Маргарети Спасюк-Полутрянки.

МИКОЛА ЧОРНИЙ – АПОСТОЛ БАНДУРИ

До редакції загостив 15 березня 1990 р., як ми подали раніше гість з Америки п. Микола Чорний, що багато років займається кобзарським мистецтвом та ширенням бандури. Він, між іншим, звернув увагу на поширення цього національного інструменту в Латинській Америці. Про свої успіхи дещо розповів.

Оповів при тому, що був в Аргентині, де є багато прихильників бандури, як о. Орест Карплюк, ЧСВВ в Обері, що постарався, щоб виступ пішов по радіо і телевізії. Прихильно ставиться до бандуристів о. Дмитро Кащук з Апостолес. У Посадас, столиці провінції Місіонес, діє для бандури с. Діонісія, василіянка. Останнім часом створено нову ланку бандуристів, в Алемі. Тут парохом є о. Василь Сапеляк, рідний брат єпарха Андрея. Він дуже прихильно ставиться до бандуристів та й до українства взагалі.

В Хардін Америка, де працюють і СС. Служебниці, місцевий парох о Гектор Ціммер-Баланда вибудував величезний Народний Дім. Він здається найкращий у цілій південній Америці, коли помер бандурист Качурак, то здавалося, що справа занепаде. Та показалося, що вона живе та росте. Кобзарством зайнялася родина панства Синишиних. Вислід їх праці величезний. П'ять годин тривав виступ бандуристів. У Посадас знову дуже гарно поставилися місцеві римо-католики. Дали приміщення та й вітав бандуристів найкращий місцевий хор.

Ще більшою радістю наповнюється серце прихильників бандури, бо в Аргентині створено товариство українських бандуристів. В Апостолесі, де є василіянський монастир і парафія, дуже прихильно поставився до бандури о. Ігумен Дмитро Кащук. Тут ентузіастично займається кобзарством пані Маргарета Спасюк-Полутранка.

З Аргентини і Парагваї, щоб створити ансамбль бандуристів, прибув п. Микола до Бразилії. Тут стрінув він певні труднощі з місцевими товариствами. Та, одначе, таки вдалося створити товариство бандуристів. Про це буде в інших статтях. Одначе мусимо зазначити, що діло росте та поширюється. Варта погратулювати п. Миколі Чорному, що так завзято старається про розвиток кобзарського мистецтва. Це гарно! Коли б так усі українці взялися за дану справу, тоді б наше росло і розквітало.

У Куритибі багато для бандури робить Єлисавета Кривий КСІ, в Обері трудиться Маруся Проник. У липні буде тура з Америки і загостить до Куритиби та Прудентополя. Ми розпрощалися з п. Чорним і маємо великий подив до його невсипущої праці та труду для рідного мистецтва.

”Праця”, 5 квітня 1990, український католицький тижневик в Прудентополісі, Бразилія.

МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОГО КОБЗАРСТВА В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

2-го березня відлетів з Нью Йорку до Буенос Айрес відомий меценат українського кобзарства Микола Чорний. Прибувши наступного дня до Буенос Айрес, на летовищі вже чекала на нього чисельна українська громада. З летовища поправили М. Чорного юо Лявасьоль, передмістя Буенос Айресу. Тут ввечері, в приміщенні Філії Українського Т-ва "Просвіта", ансамбль бандуристів, під керівництвом Марти Сищик Собенко вітав мецената М. Чорного гарним і досконалим виступом гри на бандурах.

Наступного дня вранці в місцевій Церкві о. д-р Глинка відслужив Богослуження і Панахиду за упокій Василя Качурака. Після того в супроводі парафіян меценат М. Чорний оглянув недалекий український цвинтар з гарними будівлями: капличка, пам'ятник Героям і дім адміністрації.

Ввечері, в Централі Українського Т-ва "Просвіта" в місті Буенос Айрес відбулися Установчі Загальні Збори Українського Товариства Бандуристів. Тут М. Чорний виголосив обширну доповідь про ціль і працю українського кобзарства не тільки в Вільному світі, а й в Україні. Після виміни думок вибрано Управу Товариства: голова Григорій Сенишин; містоголова — Бсгодан Максименко; секретар — Андрій Данилишин; скарбник — Олег Максименко; члени управи: всі учасники Ансамблю і делегати з Апостолес, Обера і Хардін Америка (ці три місцевості з провінції Міссіонес, яка межує з Парагваєм і Бразилією).

6-го березня, меценат М. Чорний відлетів до Апостолус, де в приміщенні при українській католицькій церкві, під зарядом оо. ЧСВВ, ансамбль "Живі Струни" під керівництвом Маргарети Спасюк Полутрянки привітав мецената гарним виступом бандуристів.

На слідуєчий день меценат М. Чорний відвідав місцевість Хардін Америка, де також місцевий ансамбль бандуристів вітав його гарним виступом.

Відтак меценат М. Чорний відїхав до Обура, де його опікуном був о. Карплюк ЧСВВ. Тут з місцевим ансамблем бандуристів "Діброва", під керівництвом катехитки Марії Проник, був гарний виступ в телебаченню. Наступного дня меценат М. Чорний двічі виступав у місцевому радіомовленні з доповіддю про українське кобзарство. 12-го березня меценат М. Чорний відлетів до Курітиби — Бразилія.

На летовищі М. Чорного зустріли: Василь Каміненко — організаційний референт Товариства Укарїнського-Бразилійстких Бандуристів, Катехитка Єлисавета Кривий — 2-га Містоголова ТУББ і маленькі бандуристи. Цього вечора М. чорний примістився в домі В. Каміненка а наступного дня Режіна Шпак Рубінець і д-р Михайло Рубінець примістили його в

своєму домі, де перебував аж до свого від'їзду до Нью Йорку.

В середу, 14-го березня, відбулося засідання Управи Товариства Українсько-Бразилійських Бандуристів в приміщенні Українського Центру "Полтава". Проводила засіданням Управи Р. Шпак Рубінець, 1-а Містоголова Товариства. метою засідання, яке просив скликати меценат М. Чорний, було полагодити деякі непорозуміння, які останньо були між учасниками Ансамблів. По довгих дискусіях і виміні думок, які на кінці увінчалися повним успіхом, меценат М. Чорний попросив Івана Кутинського і Іренею Кутинську, щоб увійшла до Управи Товариства і рівночасно перейняла керівництво Ансамблю Бандуристів в Централі. З огляду, що Корнеліо Шмулик зрезигнував свого часу з посади секретаря української мови, д-р М. Рубінець Голова Суду Чести, попросив І. Кутинського, щоб перейняв цю посаду секретаря мови, а панну Іренею попросив — щоб включилася в Референтуру Культурно-Освітню Товариства.

В четвер, 15-го березня меценат М. Чорний від'їхав до Прудентополя. Тут, біля пам'ятника Таросов Шевченкові на площі Україна, всі три Ансамблі Бандуристів: Інтернату Колегії ім. Святої Ольги, Парафії Святого Йосифата і Семінарії, відіграли разом чудово "Взяв би я бандуру", вітаючи гостя квітами. Ввечері, меценат М. Чорний відвідав українську католицьку церкву св. Йосифата, в чудовому візантійському стилі, а відтак в Парафіяльній залі відбувся концерт і прийняття в честь гостя. В імени Парафії вітав гостя парох о. Шілярій Бардал ЧСВВ.

Відвідав меценат М. Чорний декілька шкіл з навчанням української мови, в центрі і околицях і неміг надаватися, як всі діти, до кого тільки він звертався, говорили гарно по-українськи. Відвідав гість також Інтернат Колегії Святої Ольги, де дівчата співали дуже багато українських пісень і деклямували гарно різні українські вірші.

Увечері в Інституті Катехиток Серця Ісусового, під зарядом Головної директорки катехитки Мирослави Кривий відбувся величавий концерт з виступами всіх трьох ансамблів бандуристів. Відтак вітали гостя М. Чорного квітами.

В суботу, 17-го березня, меценат М. Чорний повернув до Курітиби. Цього самого дня, по обіді, в честь гостя в залі Українського Релігійно-Культурного Центру "Полтава", маленьких і дорослих бандуристів, під керівництвом катехитки Є. Кривий. Перед сценою виднів великий напис: "Привіт і подяка меценату бандури п. М. Чорному". Також виступили три старші бандуристи: Осип Сітко, Фернандо Сітка і маестро Петро Кучма. На закінчення маленький бандурист Марсело Музика привітав гостя словами гарного вірша, вручаючи йому китицю квітів. Меценат М. Чорний глибоко зворушений, подякував такому щирому при вітанню і подяці, за його зусилля доставити для Бразилії стільки малих і великих бандур.

В неділю, 18-го березня меценат М. Чорний, в супроводі І. Кутенського і Іренеї, постановив оглянути пляжі провінції Парана над Атлантичним океаном. Він був надзвичайно заскочений чудовим краєвидом, де з одного боку — гори, а з другого — велике синє море, пісчані пляжі та тепла вода.

У вівторок, 20-го березня, меценат М. Чорний відлетів з Курітиби до

Ріо де Жанейро, а звідти — до Нью Йорку. На летовищі з меценатом М. Чорним прощалися: Василь Каміненко і Єлисавета Кривий зі своїми малими бандуристами.

1-ий УКРАЇНСЬКИЙ ФЕДЕРАЛЬНИЙ ШАДНИЧИЙ БАНК
«ПЕВНІСТЬ»

Всестороння банкова
обслуга

●
Щадить, позичайте та полагоджуйте всі свої банкові потреби у найбільшій українській фінансовій установі

●
Ощадності забезпечені федеральним агентством до висоти 100 тисяч дол.

1ST SECURITY FEDERAL SAVINGS BANK

932 - 936 North Western Avenue Chicago, Illinois 60622 (312) 772-4500

2166 Plum Grove Road Rolling Meadows, Illinois 60008 (312) 991-9393

DRIVE UP **CASH STATION®** WALK UP
820 North Western Avenue Chicago, Illinois 60622 (312) 276-4144

575 QUEEN STREET WEST
TORONTO, ONT., CANADA
M5V 2B6

PHONE: (416) 386-7061

Arka Ltd.

UKRAINIAN BOOK STORE & GIFTS

W. KLISH

M. STECKO

РОСТЕ КОБЗАРСЬКА РОДИНА

Існує вужче, специфічне і конкретне завдання праці з нашою молоддю. Не завжди вистане зайняти увагу дитини якоюнебудь діяльністю, аби тільки, як то кажуть, не була на вулиці. Важливим є, щоб така діяльність була будуєча, захоплюєча. У великій мірі важливо, щоб посилати дітей на навчання рідної мови, позбутися формалістичного підходу до українознавства. Відразу потрібно прищепити почуття духовности, приналежности до великого українського народу.

Це якраз, мабуть, мали на увазі вчителі школи св. Юра, коли вирішили заснувати ансамбль бандуристів, який за неповний рік мав великий успіх. Школа св. Юра нараховує вже 18 дітей, які грають на бандурах під керівництвом сестри мгр Бернарди.

Сестра Бернарда закінчила Сетен Голл університет в Саут Оранджі, а крім того Де Пол музичний університет в Чикаго, де також здобула магістерський ступінь. В Чикаго провадила дитячу оркестру, яка нараховувала 70 дітей. Крім того, керувала 80-членною групою дітей — хлопців і дівчат, які виступали дуже успішно разом з оркестрою.

У Філядельфії зорганізувала ансамбль бандуристів при католицькій церкві, який багато разів виступав на різних імпрезах для українців і чужинців, а також на телебаченні, за що дістала письмові визнання.

Кобзарське знання сестра Бернарда здобула на інтесивних курсах Школи Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку.

Тут під керівництвом сестри Бернарди бандуристи школи св. Юра перший раз виступили на річному свяченому в аудиторії св. Юра, де зробили зворушливу несподіванку не тільки для родичів, але й для всіх присутніх.

Другий раз ансамбль виступив двічі на фестивалі 18 і 20 травня. Присутні ентузіастично привітали появу бандуристів школи св. Юра, а діти вручили своїй вчительці китицю квітів.

Велике признання належиться в першій мірі сестрі Бернарді, яка так професійно підготувала дітей. Діти виконували програму бездоганно.

Належиться ґратуляції також родичам, а особливо всім діточкам, які своїми пальчиками мережили струни бандур.

Радіємо, що приходить надійна зміна бандуристів у Нью-Йорку!

Микола Чорний

БАНДУРИСТИ!

Закликайте Ваших друзів і приятелів передплачувати, докладно читати і дописувати про свої ансамблі, гуртки, а також збирати пожертви на його пресфонд.

BANDURA CLASSES EDUCATE THE CHILDREN

By Nick Czorny

One of the best ways to solidify a child's education is by engaging that child in activities that bring classroom subjects to life, allowing the child to become creatively involved in the learning process.

Such is the idea behind many arts-in-education programs, and perhaps one of the reasons that the parents and teachers of St. George Ukrainian Catholic School in New York decided to start bandura classes at the school, bringing to life the Ukrainian language, history and cultural studies.

In less than a year, 18 students have worked diligently with their bandura instructor, Sr. Mary Bernarda Arkatin, in learning the bandura and preparing an impressive repertoire of Ukrainian folk songs and dances.

Their first performance was the annual parish Easter dinner "Sviachene" in April. On May 18 and 20, they participated in the Ukrainian Street Festival on East 7th Street, sponsored by St. George Ukrainian Catholic Church.

On all of these occasions, they were enthusiastically greeted by their audiences for their fine performances. The group is affiliated with the New York School of Bandura, whose musical director, Julian Kytasty, visited and worked with the group on a couple of occasions, praising their good work and progress.

Sr. Arkatin holds bachelor of science degrees in education and music education from Seton Hall University in South Orange, N.J., and DePaul University in Chicago. She also holds a master's degree in music education from DePaul and has done post-graduate work at Temple University in Philadelphia.

While in Chicago, Sr. Arkatin directed a children's symphony orchestra, consisting of 70 members, which received a trophy annually in the All-Star Festival. She also directed two choral groups — boys and girls — 80 members each, which often performed together with the orchestra.

In Philadelphia, she directed a cappella church choir and organized a bandura ensemble. Sr. Arkatin attended a number of intensive bandura workshops in bandura technique and bandura instruction sponsored by the New York School of Bandura.

Sr. Arkatin has brought her vast experience, knowledge and professionalism to St. George School, encouraging these children with her boundless energy and enthusiasm.

БАНДУРИСТИ!   **Закликайте Ваших друзів і приятелів переділачувати, докладно читати і дописувати про свої ансамблі, гуртки, а також збирати пожертви на його пресфонд.**

КОБЗАР-ЛІРНИК ВАСИЛЬ НЕЧЕПА В БЕЛЬГІЇ

Василь Нечепа — один з найславніших українських кобзарів-лірників з чудової Чернігівщини. Перед його приїздом до "української" Бельгії віртуоз концертував по Австралії, Америці та Канаді.

З ним я познайомилась під час його перебування в Торонті, де якраз в тому часі відбувався курс для інструкторів гри на бандурі. Направду було чудово послухати його подиву гідну гру на обох інструментах та пісні, які він з великим почуттям виконував. Користаючи з нагоди, я запросила кобзаря до Бельгії (тому що в нас дотепер ще ні разу не гостив ніякий артист з України) та Василь дуже радо згодився перед його поверненням в рідну Україну затриматись на кілька днів у Бельгії.

12 лютого прилетів до столиці Бельгії, Брюсселя і того самого вечора дав свій перший концерт в місті Генк. Під час його чотириденного перебування в нас Василь давав один чи два концерти на день, його касетки вже були випродані за другим концертом. Українська та бельгійська публіка сприймала його спів, гру на кобзі та лірі з великим захопленням, доказом цього були щирі та довгі оплески.

Хочу підкреслити, що всі доходи з концертів, які Василь давав в Австралії, Америці, Канаді та Бельгії, були призначені на медичну допомогу дітям, які потерпіли від страшної Чорнобильської катастрофи. В нас було зібрано на цю благородну ціль 68,000 бф. За такий короткий час перебування в нас Василь мав нагоду відвідати численні українські громади в Бельгії та познайомитися з ними.

Дорогі читачі "Бандури". Хочу Вас заохотити, щоб Ви їхали на якінебудь курси бандури чи народної музики, бо на таких курсах завжди чекає на вас якась несподіванка! Як би я не полетіла до Торонта на інструкторський курс, то, мабуть, ніколи не запізналася б з Василем Нечепом та українці Бельгії не мали б нагоду почути його прекрасну українську кобзарську, лірницьку творчість.

Надя Дерев'янка

ПРЕСОВИЙ ФОНД

проф. Якімець Федір (Венесуеля) ...	100.00 дол.
Деркач Іван	50.00 дол.
Кузьмович Денис	25.00 дол.
д-р Лукомський Олег (Австралія) ...	24.00 дол.
Карпішка Роман (Канада)	15.00 дол.
Лампіка Любомир	10.00 дол.

БАНДУРИСТИ – ШЕВЧЕНКОВІ

15 березня ц.р. ансамбль бандуристів парафії св. Йосафата і колегії св. Ольги КСІ в Прудентополісі зустрілися з Миколою Чорним і виконали перед монументом Т. Шевченка "Думи мої, думи" та "Заповіть" та зложили квіти. Увечорі в центрі св. Йосафата бандуристи привітали М. Чорного, що прибув зі США. Беатриса Пастух продеклямувала поезії. Подала букет квітів та гарну писанку. Була й перекуса. М. Чорний був веселий і твердив, що йому дуже приємно бути в Бразилії, зокрема між бандуристами в Прудентополісі. Він створив товариство, до якого ввійшли Беатриса Пастух, Агнета Музика і Микола Присяжнюк.

Бандуристка колегії св. Ольги в Прудентополі вручає квіти М. Чорному.

Концерт колегії св. Ольги в честь М. Чорного.

ЗВУК БАНДУРИ ЛУНАЄ НА ЗАХОДІ АМЕРИКИ

Сіетл — місто, розташоване на північному заході Тихого океану. На думку багатьох американців — це найбільш життєрадісне місто Сполучених Штатів. Хоч тут нема багато українців, зате переважна більшість з них люблять пісню і зберігають українські традиції.

Від 1960 року у нас дуже популярним є фестиваль, мабуть, найбільший у Північній Америці. Він відбувається кожного року на "Меморіал вікенд" у центрі Сіетлу.

Наша невеличка громада старається там показати чужинцям багаті українські мистецькі скарби.

В культурному центрі, де відбувається фестиваль, будують 19 сцен і 10 окремих центрів, в яких відбуваються різні програми. Щоб краще уявити собі величину такого фестивалю, треба знати, що в ньому бере участь п'ять тисяч учасників, а відвідує його 180,000 людей.

Наша громада завжди старанно підготовляється до цього свята української спадщини. Звичайно ми запрошуємо з Ванкуверу і Вікторії танцювальні ансамблі "Веселку" і "Черемшину", а також вокальні одиниці.

В 1988 році, на зміну, ми відважилися спровадити аж з Австралії відомого бандуриста-віртуоза Віктора Мішалова. Це, безперечно, була найкраща точка. Західньоамериканські глядачі так захопилися нашим народним інструментом, що Віктор Мішалов мусів виступати аж п'ять разів. Ніколи досі ніхто не виступав більш як три рази. Крім того, його запросили і він двічі виступав на радіо. Віктор Мішалов дав концерт і в нашому українсько-американському клубі, що спричинилося до зорганізування ансамблю бандуристів. Він залишився ще на тиждень і провів вишкіл бандуристів. Нині десять ентузіястів завзято предовжують працювати з бандурою. Ми мали щастя, що незабаром до нас переїхав керівник ансамблю бандуристів з Ванкуверу Дарія Корбин і продовжує регулярно нам лекції.

Минулого року ми знову запросили Віктора Мішалова, який мав ще більший успіх. Тим разом він демонстрував гру на бандурі і розповідав у Вашингтонському університеті про історію інструменту.

Бандура в Сіетл є в руках початківців, але вони серйозно взялися вивчати нашо дорогоцінний інструмент і дуже пильно відвідують лекції, які провадить наша симпатична Дарця.

Хоч група наша невеличка — 10 бандуристів різного віку і з різним знанням української мови, але всіх нас єднає любов до нашого національного інструменту, яким тут захоплений чуженецький світ.

Уже в другій половині минулого року ми почали випробовувати свої сили, виступаючи на різних імпрезах.

Олександр Криницький

BANDURAS IN THE PACIFIC NORTH-WEST:

Report from the Seattle Bandura Ensemble

Seattle, often named the most livable city in America, is home to a handful of lively, dedicated, music-loving Ukrainians. Since Victor Mishalow first performed in Seattle almost two years ago, the bandura has enjoyed an awakening of interest within the small Ukrainian community in this Pacific Northwest city. Until that time, most of our few banduras were highly-prized, but mute souvenirs of trips to Ukraine. In the spring of 1988, with the help of a grant from the Seattle Arts Commission, and as part of its Millenium celebration, the Ukrainian-American Club of Washington sponsored performances by Mr. Mishalow at the Northwest Folklife Festival.

This festival is one of the largest folk festivals in North America. It features mostly regional (Pacific Northwest) performers on nineteen separate stages and displays in ten different program areas. Admission is free. Folklife is held every Memorial Day Weekend at the Seattle Center (formerly the World's Fairgrounds). From modest beginnings in the 1960's, this festival now attracts over 5000 participants and 180,000 visitors.

In previous years, the Ukrainian community has imported talent to showcase at Folklife from both Victoria and Vancouver, British Columbia. Both cities have very talented dance groups (Veselka and Cheremshyna), as well as vocal ensembles (Zymova Troyanda and Voloshky). But in 1988, one dance group unexpectedly had to cancel. At the suggestion of Sandra Forman, the Club's Folklife Project Director, the project took on a more global aspect. A few well-placed phone calls led us to a very agreeable Victor Mishalov at his home in Australia. Several weeks later we were waiting for him at Sea-Tac Airport, wondering what we had gotten ourselves into.

It was wonderful. An unlikely combination of circumstances led to Mr. Mishalov making five appearances at the Festival, including two live radio broadcasts and a workshop/demonstration. Most performers can hope for perhaps two or three appearances at best. His mastery of the instrument and wide-ranging repertoires enthralled Seattle audiences, for whom the bandura was previously unknown.

Beyond this contact with the general American public, Mr. Mishalow was most generous with his time and talent among the Ukrainian community. A performance at a Club dinner-dance, lessons, and impromptu performances at private homes started the ball rolling. After his departure, Darcia Korbyn, a former director of the Vancouver Bandura Ensemble, kept up the momentum by becoming Seattle's first resident bandura instructor.

Last year (1989), we were again able to invite Mr. Mishalow to Folklife, this time with the support of grants from both the performances and a workshop/demonstration at Folklife, 1989's itinerary included a performance and lecture/demonstration at the University of Washington's School of Music, Div-

ision of Ethnomusicology, a concert in Vancouver, B.C., and a live radio broadcast on a syndicated public radio program, Sandy Bradley's Potluck. And of course, there were more lessons.

With the help fo Nick Czorny of the New York School of Bandura in procuring instruments and music, there are now over ten banduras sounding in Seattle. Most are in the hands of beginners, but as the Oriental proverb admonishes, "a journey of a thousand miles begins with but a single step." Our ages range from 8 to 70; our Ukrainian language capabilities from complete fluency to virtually none. Musical backgrounds vary about as much, but a common Ukrainian heritage and love of the bandura has brought us to this common ground.

For Folklife 1990 (May 25-28), we are again looking forward to sponsoring bandura performances in Seattle. We hope to bring not only Victor Mishalow, but Julian Kytasty and Pavlo Pysarenko to Seattle. Our plans (subject to receiving funding) also include a weekend bandura workshop (May 18-20) preceding Folklife. For more information please write to the Seattle Bandura Ensemble, c/o Darcia Korbyn, P.O. Box 6952, Bellevue, Washington 98008-0652.

Bandura enthusiasts in Seattle, from left, Darcia Korbyn (instructor), Alex Krynytzky, Marta Krynytzky, James Peters, Linda Forsberg, Johanna Krynytzky. Not present, Johann Sasyniuk, Gary and Chrys Melnykovych-Meyers, Tatiana Krynytzky.

ЩИРЕ КОБЗАРСЬКЕ СПАСИБІ!

Юрій Кравець — унікальна людина! Він, либонь, єдиний висококваліфікований римар у вільному світі. Римарства навчився від батька ще на рідних землях. Батько показав йому всі тайни цього ремесла, а перед світовою завірухою сказав синові: "Тепер ти можеш працювати самостійно".

Після короткого перебування в Німеччині доля закинула його до Нью-Йорку, де довгі роки працював римаром у міській кінній поліції, де дуже швидко здобув славу і пошану. Багато разів виступав на телебаченні, а преса часто помішувала знімки його праці. Робота його здобула перше місце в США, а ім'я його було відоме навіть в Європі.

Він дуже скромне життя, а нелегко запрацьований гріш віддавав на релігійні і культурні цілі. Створив фундацію на виховання священників, значну суму пожертвував на патріарший фонд, церкву, музей, на відбудову церкви Вознесіння в м. Ярославі, звідки походить, на інші цілі.

Він — меценат кобзарського мистецтва. Пожертвував 10 бандур для семінарії в Прудентополісі, Бразилія, 10 малих "полтавок" для гуртожитку, також у Прудентополісі, дві для гуртка "Фіялки" в Куритибі і дві для ансамблю в Хардін Америка, Аргентина.

На відродження кобзарства на Україні пожертвував в пам'ять недавно померлої дружини Ядвіги 3,000 доларів. Таким чином він врятував журнал "Бандура", який з браку фондів мав перестати виходити, дав змогу вирівняти позику і вислати 500 примірників на Україну.

Наземний поклін Вам, дорогий мцеценате Юрію Кравець!

Юрій і Ядвіга Кравець.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ, ІНК.

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

30 Montgomery Street, P.O. Box 17A—Jersey City, New Jersey 07303 • (201) 451-2200

Найстарша
і найбільша
братська,
забезпечена
і громадська
організація
українців
в Америці і
Канаді

Заснована у
1894 році

Запрошуємо
вас та членів
вашої родини
забезпечитися
в Українськiм
Народнiм
Союзi та спiль-
но працювати
для добра
українського
народу

- Має 20 клас модерного забезпечення
- Сума забезпечення не має обмежень
- Виплачує найвищу дивіденду
- Видає щоденник *Свободу*, *Український Тижневик* і журнал для дітей *Веселку*
- Уділяє стипендії студуючій молоді
- Удержує вакаційну оселю „Союзівку”

- Offers 20 types of life insurance protection
- There is no limit to the amount of insurance
- Pays out high dividends on certificates
- Publishes the *Svoboda* daily, the English-language *Ukrainian Weekly* and the children's magazine *Veselka — The Rainbow*
- Provides scholarships for students
- Owns the beautiful estate Soyuzivka

**УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА**

«САМОПОМІЧ»

в Нью-Йорку

вітає

СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ

**з її небуденними успіхами в праці
над збереженням кобзарського мистецтва —
гордості українського народу,**

висловлюючи зокрема найвище признання

НАШІЙ МОЛОДІ,

що з посвятою включилася в ряди

КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

* * *

Ця найстарша й найбільша

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ

все готова

служити усіми банковими послугами

НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ

на найбільше корисних умовах,

що їх кредитівка дає своїм членам.

**Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.
Tel. (212) 473-7310.**

МАЄТЕ ФІНАНСОВІ СПРАВИ?

Зайдіть до нас, або закличете телефонічно
і довідайтесь, що

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КРЕДИТІВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

- Виплачує найвищі відсотки на звичайні ощадністі конта.
- Дає безкоштовне життєве забезпечення до 2,000.00
- Утримує пенсійні конта(IRA) на високих відсотках.
- Всі ощадністі вклади забезпечені федеральним урядом до 100,000.00 доларів.
- Уділює позики на вигідних до сплати умовах
НА ВАШІ ОСОБИСТІ ПОТРЕБИ АБО
МОРГЕДЖОВІ ПОЗИКИ НА ЗАКУП РЕАЛЬНОСТЕЙ
- Видає різного терміну сертифікати.
- Безкоштовно забезпечує позики до 10,000.00 на випадок смерті або випадкової непрацездатности.
- З чистого прибутку дає пожертви нашим культурним, науковим, молодечим, мистецьким та релігійним організаціям.

ОЩАДЖУЄТЕ ЧИ ПОЗИЧАЄТЕ – ПАМ'ЯТАЙТЕ:
НАШ КАПІТАЛ мусить працювати ДЛЯ НАШОЇ ГРОМАДИ

UKRAINIAN ORTHODOX FEDERAL CREDIT UNION

304 EAST NINTH STREET, NEW YORK, NEW YORK 10003 TEL. 533-2980/533-0673

ЗМІСТ

<i>А. Аббасов:</i> Етнографічна діяльність о. Сластіона	1
Заповіт Кобзареві, у Каневі	3
<i>М.Д.:</i> Бандура у Львові	4
Нагадай бандуро	13
<i>О. Андрієвський:</i> Роменський кобзар	14
<i>М. Чорний.</i> Визначна бандуристка з України	16
<i>О.М.:</i> Галина Менкуш — її життя — бандура	18
<i>М. Хабурський:</i> Взяв би я бандуру	22
<i>М. Чорний:</i> Інтерв'ю з бандуристом України Василем Литвином	23
<i>І. Бабій:</i> Григорій Китастих повертається на Україну	25
<i>М. Чорний:</i> Понад сто бандуристів	26
<i>Ю. Боровик:</i> Браво, бандуристи з Америки	28
<i>М. Ляхович:</i> Кобзарство пускає корені в Югославії	30
<i>Н. Кучер:</i> На побачення з рідною землею	31
<i>N. Czorny:</i> Ukrainian Bandurist from Lviv Relocates to United States	33
Михайло Кобзей	42
Інтерв'ю з меценатом Миколою Чорним	43
Кобзарський курс при УВУ в Мінхені	46
<i>М. Спасюк-Полутрянка:</i> Молоді бандуристи провінції Міссіонес.	47
Микола Чорний — апостол бандури	50
<i>Д-р М. Рубінець:</i> Меценат українського кобзарства в Південній Америці	51
<i>М. Чорний:</i> Росте кобзарська родина	54
<i>N. Czorny:</i> Bandura Classes Educate the Children	55
<i>Н. Дерев'янка:</i> Кобзар — лірник Василь Нечепач в Бельгії	56
Пресовий Фонд	56
Бандуристи Шевченкові	57
<i>О. Криницький:</i> Звук бандури лунає на заході Америки	58
<i>Vandura in the Pacific North-West</i>	59
Щире кобзарське спасибі!	61

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N. Y. 11432